№ 197 ՇԱԲԱԹ 6 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1914 ՇԱԲԱԹ 6 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ № 197

ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի. ամսական 85 կոպ.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Соломоновская ул., № 21.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20—10 կոպ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». Соломоновская ул., № 21.
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 4 ՌՈՒԲ.
Բաժանորդագրվել կարելի է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած:
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ: ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԷՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ.

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.:
1914 թւի տարեկան բաժանորդները, որոնք առ 1-ն յունվարի 1915 թ. լրիւ վճարած կլինեն բաժանորդավճար 10 ռուբլին, ՁՐԻԱԲԱՐ կը ստանան հետևեալ 2 գրքերից մէկն ու մէկը. «ԳՐ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ 1865—1871 Թ.», «ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐ» Վրէժնի:
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Սարգիս, Բագրատ (Բախչօ) և Սեդրակ Լազարեաններ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆՑՆԵՐԸ, իրանց ամուսինների և որդոց հետ միասին, սրտի խոր կսկիծով յայտնում են առաջինների սիրելի մայր, երկրորդների կեսուր և վերջինների տատ՝

Սօֆիա Սիմէօնեան Յարութիւնեանցի

մահվան մասին: Հոգեհանգիստը տեղի կունենայ ամսիս 6-ին, երկոյեան ժամը 7-ին, Վախտանգօվսկայա փող. սեփ. տանը: Յուղարկաւորութիւնը սեպտ. 7-ին, առ. ժամը 10-ին յիշեալ տնից դէպի Շամքորեցոց ս. Աստուածածին (Կարմիր Աւետարան) եկեղեցին: Թաղումը՝ Խօջիվանքի գերեզմանատանը: 845. 1—1

Աննա Լազարեան և Յովհաննէս Եգորեան ՅՈՎՀԱՆՆԵԱՆՑՆԵՐԸ, իրանց որդոց հետ միասին, յայտնում են ազգականներին և բարեկամներին՝ առաջինի մայր, երկրորդի զոքանչ և վերջինների սիրելի տատ՝

Սօֆիա Սիմէօնեան Յարութիւնեանցի

մահվան մասին, որ տեղի ունեցաւ կարճատև՝ բայց ծանր հիւանդութիւնից յետոյ: Հոգեհանգիստը կը կայանայ ամսիս 6-ին երեկոյեան ժամը 7-ին, Վախտանգօվսկայա փող. սեփ. տանը (Հաւլաբար): Յուղարկաւորութիւնը սեպտեմբերի 7-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին յիշեալ տնից դէպի Շամքորեցոց ս. Աստուածածին (Կարմիր Աւետարան) եկեղեցին: Թաղումը՝ Խօջիվանքի գերեզմանատանը: 846. 1—1

Նատալիա Լազարեան և Սարգիս Յովհաննիսեան ՏԷՐ-ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆՑՆԵՐԸ սրտի անհուն կսկիծով յայտնում են առաջինի մայր և երկրորդի զոքանչ՝

Սօֆիա Սիմէօնեան Յարութիւնեանցի

մահվան մասին: Հոգեհանգիստը տեղի կունենայ ամսիս 6-ին երեկոյեան ժամը 7-ին, Վախտանգօվսկայա փող. սեփ. տանը (Հաւլաբար): Յուղարկաւորութիւնը սեպտեմբերի 7-ին, առաւօտեան ժ. 10-ին, յիշեալ տնից դէպի Շամքորեցոց ս. Աստուածածին (Կարմիր Աւետարան) եկեղեցին: Թաղումը՝ Խօջիվանքի գերեզմանատանը: 847. 1—1

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆՆ, ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄԸ և աշակերտութիւնը յայտնում են, որ սեպտ. 7-ին, դպրոցի վերակացու

ՊԱՐՈՆ ԳՐԻԳՈՐԻ

մահվան տարելիցի օրը, Խօջիվանքի եկեղեցում տեղի կունենայ պատարագ, որից յետոյ հոգեհանգիստ և մահարձանի բացումը:
Պատարագի սկիզբը ժամը 10-ին, իսկ հոգեհանգիստը ժամը 12-ին:
(ա. օ.) 835. 2—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 8-ԻՆ, 1914 Թ.
ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՏԸ
կազմում է

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ներկայացման զուտ արդիւնքը կը յատկացվի յօգուտ պատերազմից վնասվածների: Ֆ. Ր. ՌԱԴՕԼԻՆԻ ռէժիսորութեամբ և մասնակցութեամբ յայտնի դերասանուհի Ն. Ա. ԲՈՒԴԿԷՎԻՉԻ կը ներկայացվի 1) «ՄԱՀՎԱՆ ՇԷՄՔԻՆ» Ն. Միտրօվի և 2) «ՕՐ. ՖԻՖԻ» Մօպասանի: **Համերգային բաժանմունք** մասնակցութեամբ յայտնի դաշնակահար Ա. Կ. ԲՕՐՕՎՍԿԻԻ, Մ. Ա. Կօլօտօվայի, Ի. Պ. Սարաջեվի և Փոխարքայի թիկնապահ-կօզակների երգեցիկ խմբի: **Ապօֆէօզ** նկարիչ Շմերլինգի բեմադրութեամբ: **Ազգային հիմներ**, որ կը կատարէ 5-րդ հրացանաձիգ բրիգադայի նուագախումբը:
Սկիզբը երեկոյեան 8¼ ժամին: Տոմսակները ոչ ոքի չեն ուղարկվի, այլ կը վաճառվեն թատրոնի կասսայում: առ. 844. 2—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱԳԼՈՒԽԸ

հրաւիրում է վիրաւորների համար բացվող հիւանդանոցներում պաշտօնավարել ցանկացող բժիշկների, ֆէլդշէրների, ֆէլդշէրուհիների, ծառայողների և հիւանդապահ կանանց:
Յայտարարութիւնները, որոնք պէտք է շուտափոյթ տրվեն, ուղղել Քաղաքային Ուպրավայի անդամ իշխ. Ա. Մ. Արղութեան-Երկայնաբազուկի անունով՝ 4-րդ բաժանմունքում: առ. 840. 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱԳԼՈՒԽԸ

հրաւիրում է այն անձերին, որոնք կը կամենան յանձն առնել ձրիաբար կատարելու Թիֆլիս բերվող վիրաւորներին դիմաւորելու ժամանակ լինելիք աշխատանքները, այն է՝ որոշված կայարաններում կերակրելու և վիրաւորներին պատգարակների վրա երկաթուղու կայարանից մինչև հիւանդանոցները տանելու աշխատանքները:
Յայտարարութիւնները, որոնք պէտք է շուտափոյթ ներկայացնել, ուղղել Քաղաքային Ուպրավայի անդամ իշխ. Ա. Մ. Արղութեան-Երկայնաբազուկին՝ 4-րդ բաժանմունք: առ. 839. 1—1

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ ԵՂԲ. ՏԱՐՆՕՊՕԼ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻ

Արժանացած մեծ պարգևի: Վաճառվում են ՌՈՒՍԱՑ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ բոլոր յայտնի քաղաքներում: **Փաբրիկային իսկական գներով:** Պահեստում միշտ կարելի է ձեռք բերել մեծ քանակութեամբ բազմատեսակ պաստառներ վերջին ոճի, ինչպէս էժանագիններ, նոյնպէս և թանգարժէքներ: Բացառապէս լրիւ չափն է 11¼ արշ. երկար.:
Սէզօնային նմուշները ուղարկվում են 2 Ր Ի և օտար քաղաքներում:
Բաժանմունքը Թիֆլիսում.
Обои фабрики Бр. Тарнополь. Отдѣленіе въ Тифлисѣ. Голов. пр., № 21. Тел. № 3—55.
(հ. շ.) առ. 309. 50—42

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Ս. Գ. ԿԷՕՆՃԵԱՆ

վերադառնալով վերսկսեց հիւանդների ընդունելութիւնը. պլոմբ, արհեստական ատամներ, ատամի հեռացումը առանց ցաւի:
Ընդունելութիւնը ամենայն օր.
Առաւ. 9—2 ժ.
Երեկ. 4—7 ժ.
Կիրակի օրերը 10—12.
Լերմօնտօվսկայա փողոց № 1. մուտքը Նըր-փողոցից:
առ. (ա. օ.) 804. 0—10

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԸ, ԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Շիրվանզադէի յօդուածի մէջ արտայայտված այն միտքը, թէ գեղարուեստը պէտք է գեղարուեստ մնայ և պատերազմի ժամանակ, ինչպէս խաղաղութեան ժամանակ, և նա չը պէտք է ենթարկվի պրօֆանացիայի յանուն պատերազմի, եթէ մի քիչ ևս ընդարձակենք, պէտք է ասենք, որ ոչ միայն գեղարուեստը, այլ և գիտութիւնը պէտք է ծառայէն նոյն նպատակներին և շահերին պատերազմի ժամանակ, ինչպէս ծառայում էին խաղաղութեան ժամանակ:

Այդ ճշմարտութիւնը քարոզում է և ռուս յայտնի հրապարակախօս Կիզևետտեր «Р. Вѣд.» թերթի մէջ, խորին ցաւ յայտնելով որ գիտութեան այնպիսի մի կօրֆէյ, պարագլուխ, ինչպէս Հեկկելն է, թոյլ է տուել իրան նորերս ստորագրել այն յայտարարութիւնը, որով գերմանացի գիտնականները և գրականագէտները հանդէս եկան արդարացնելու պրուսական բինկերների գործ դրած զզուելի միջոցները և գազանութիւնները և քարոզելու, թէ յանուն հայրենասիրութեան պէտք է այսուհետև յուսեթեան մասնել գերմանական քննադատական գրականութեան մէջ՝ Գերմանիայի հետ պատերազմող երկիրների գրական արտադրութիւնները: Այլ խօսքերով, գերմանացի գիտնականները և պրօֆեսօրները քարոզում են, թէ բանաստեղծութիւնը, գիտութիւնը, գեղարուեստը պէտք է ենթարկվեն զինուորական և դիպլոմատիական դիւանատների հրամաններին, և, ինչպէս շատ ճիշդ նկատում է ռուս հրապարակախօսը, այնպիսի համաշխարհային հանճարներ, ինչպէս Լէվ Տօլստօյ, Շէկսպիր, Վիկտոր Հիւգօ կարող են համարվել մեծ գեղարուեստագէտներ միայն մինչև այն րոպէն, երբ խելագար Վիլհէլմը կը կամենայ ուղղել հրետանին քաղաքակիրթ Եւրոպայի դէմ: Եթէ մենք ևս ղեկավարվէինք գերմանացի գիտնականների և պրօֆէսօրների լօգիկայով, պէտք է արտաքսէինք մեր գրադարաններից Հայնէն, Գեօթէն, Շիլլէրը, որովհետև նրանք պատկանել են այն ազգին, որ այժմ մեզ դէմ պատերազմ է մղում: Եթէ պատերազմը տևի տարիներ, գերմանական ազգը, ըստ քարոզութեան այդ պրօֆէսօրների և գիտնականների, պէտք է փակէ իր դռները համաշխարհային գրականութեան գանձարանի առաջ:

Երբ այսպիսի անհեթեթ մտքեր քարոզում են զինուորականներ, պրուսական բինկերներ, դա հասկանալի է, բայց երբ նոյն մտքերին արձագանք են տալիս հանճարաւոր գիտնականներ, ինչպէս Հեկկելն է, կամ երբ բինկերների զզուելի վարմունքները արդարացնում են և գերմանական սօցիալ-դեմօկրատիայի հեղինակաւոր ներկայացուցիչները, այդտեղ արդէն պէտք է գալ այն եզրակացութեան, որ, արդարև, երբ առաջ է գալիս խղճմտանքի մթագնումը, նրան հետևում է և մտքի մթագնումը:

Հ. Առաքելեան

ՀԱՄԱԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՌՈՒՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՌՈՒՍ-ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
5 սեպտեմբերի

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Պարտված աւստրիական զօրքերին հետապնդելը շարունակվում է: Աւստրիական մի քանի զօրաբանակ բոլորովին ոչնչացված են: Ռուս զօրքերը անցնում են Սանը: Արևելքում մեր զօրքերը մօտենում են Պերեմիշլին: Արագ գործողութիւնները առ այժմ թոյլ չեն տալիս պարզել աւստրիական կորուստները, որոնք հասասարվում են հսկայական չափերի: Ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, աւստրիացիք կորցրել են մօտ 250,000 սպանված և վիրաւոր. գերիների թիւը 100,000-ից անցնում է. ձեռք ենք ձգել աւստրիական աւելի քան 400 թնդանօթ և շատ դրօշակներ. ճանապարհին ամենուրեք թափված են աւստրիական ռազմամթերքներ, ուտեստեղէն, անթիւ սայլեր և բազմաթիւ արկղ ռազմանիւթերով: Վիսլայի վրա գտնվել են կամուրջներ գցելու նիւթեր և ոչնչացվել են մի քանի աւստրիական շոգենաւ, որոնցից մէկը եղել է զրահապատ: Չէ կարելի չընդգծել, թէ ինչպէս գերմանացիք ճիգ են գործ դնում փրկելու կորստից աւստրիական զօրքը: Երևան հանվեց, որ գերմանացիք մասնակցում էին կռւին աւստրիական զօրաճակատին զանազան մասերում: Տուրօբինի դիրքերում մենք վերցրել ենք 36 ծանր գերմանական թնդանօթ և 5000 գերմանացի գերու. միւս զօրաբանակները նոյնպէս ձեռք են ձգել մի քանի տասնեակ գերմանական ծանր թնդանօթ: Գերմանական օգնութիւնը չը փրկեց աւստրիացիներին լիակատար պարտութիւնից և միայն աւելացրեց ռուսական յաղթութիւնների համագումարը:

Պաշտօնական: Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Շարունակելով հետապնդումը, մեր զօրքերը մեծ աջողութիւններ են տանում աւստրիական առաջապահ զօրամասերի վրա ամբողջ ռազմաճակատում: Վերցրինք Սանդոմիրը: Կրժէշօվի մօտի ամուր դիրքերը նոյնպէս անցան մեր ձեռքը: Մեր զօրքերի մի մասը Սանը անցնելիս թռաւ փախչող աւստրիացիների ուսերի վրա: Եավօրօվի շրջանում ձեռք ենք ձգել 4-րդ և 6-րդ աւստրիական զօրաբանակներին ռազմամթերք տանող սայլերը, աւելի քան 30 թնդանօթ, 5000 գերի և ահագին քանակութեամբ հրացէն:

Արևելա-պրուսական զօրաճակատում՝ միայն աննշան կռիւներ են:

ՖՐԱՆՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԱՆԳԼՕ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
4—5 սեպտեմբերի

ՊԱՐԻԶ.—Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ երէկ երեկ. ժամը 11-ին գլխաւոր բանակից ոչ մի նոր մանրամասնութիւն չը ստացվեց զօրաճակատում տեղի ունեցած կռիւների մասին: Ինչպէս մատնանշվեց սկզբում, այդ այնքան էլ զարմանալի չը պէտք է թւայ, որովհետև ճակատամարտը տեւում է արդէն մի քանի օր, յամենայն դէպս զրանից ոչ մի եզրակացութիւն կարելի չէ անել այս կամ այն մտքով. յայտնի է միայն, որ մինչև երեկ. ժամը 6-ը մեր զօրքերը մնում էին իրանց դիրքերում:

ԼՕՆԴՕՆ.—Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ Էն գետի մօտով արշաւանքը շարունակվում է աջողութեամբ: Թշնամին մի քանի հակա-յարձակման ձեռնարկեց, բայց ապարդիւն: Գերման զօրքերն ստուգնանաբար նահանջեցին անգլիական և ֆրանսիական զօրքերի առաջ: Դաշնակից զօրքերի աջ զօրաթեւում թշնամին կրեց չափազանց ծանր կորուստներ. գերվել են 200 գերմանացի:

ԱՒՍՏՐՕ-ՍԵՐԲԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
5 սեպտեմբերի

ՑԵՏԻՆԻԷ.—Աւստրօ-ունգարական ռազմանաւերը մի քանի թնդանօթ պարպեցին Անտիվարիի վրա, բայց վնաս չը պատճառեցին:

Չերնօգօրցիք և սերբերը շարունակում են մտնել Բօսնիա: Երեք օր առաջ Կալաւրօյից վերև տեղի ունեցան մանր կռիւներ աւստրիական հետևող զօրամասի հետ:

ԾՈՎԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
4 սեպտեմբերի

ԼՕՆԴՕՆ.—Ծովակալութիւնը հաղորդում է, որ «Էչ» ստորջրեայ նաւը վերադարձաւ անվնաս, պայթեցնելով ականով գերմանական «Գէլա» յածանաւը Հէլգօլանդից 6 մղոն հեռաւորութեան վրա:

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
5 սեպտեմբերի

ՏՕԿԻՕ.—Ցինդաօյի և Շանդունի միջև հաղորդակցութիւնը խզվեց:

ՀԱՄԱԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
4—5 սեպտեմբերի

ՍԿՕՊԼԷ.—Բերել են 300 աւստրիացի գերիների, նոյնքան էլ ուղարկել են Ֆերիզօվիչի և Միտրօվիցա: Միծամասնութիւնը սլաւօններ են: Սպասվում են մօտ 2000 նոր գերիներ: Տեղիս հիւանդանոցներում պառկած են 400 վիրաւոր աւստրիացի, ի թիւս որոց մի քանի օֆիցէր:

ԼՕՆԴՕՆ.—Անտվերպէնից հեռագրում են, որ գերմանական գեներալ-նահանգապետ ֆօն-դէր-Գօլցը իր կոչի մէջ յայտարարում է, թէ շուտով գերմանական զօրքերը մեկնելու են Բրիւսսէլից, և շնորհակալութիւն է յայտնում ազգաբնակութեանը հաշտ վերաբերմունքի համար ու նախազգուշացնում է՝ խռովութիւններ չը յարուցել նահանջող զօրքերի առաջ:

Ունիօնիստների պարագլուխ Սմիտը պարլամենտում հօմրուլի մասին տեղի ունեցած վիճաբանութիւնների առիթով յայտնում է, որ թէև ունիօնիստները համաձայնութիւն չեն տալ հօմրուլի բիլլը օրէնսգրքի մէջ մուծելու կառավարական որոշմանը, այնուամենայնիւ այդ փաստը չի փոխի նրանց՝ դէպի պատերազմն ունեցած վերաբերմունքը: Ունիօնիստները կառավարութեանը ամեն կերպ կաջակցեն, որպէսզի ջախջախվի Մեծ Բրիտանիայի թշնամին, և քանի այդ նպատակը չէ իրագործվել, բոլոր տնային տարաձայնութիւնները կը յետաձգվեն: Սմիտը նախազգուշացնում է Գերմանիային և չէզոք ազգերին, որպէսզի նրանք թիւր յոյս չը տածեն, թէ իբր բրիտանական ազգի քաղաքական օրգանիզմը թէկուզ մասամբ թուլացել է: Ունիօնիստների համար առաջին հերթին կանգնած են հայրենիքի շահերը. սուրը մերկացված է՝ բրիտանացիների համար ընդհանուր նպատակն իրականացնելու:

ԿՕՊԵՆՀԱԳԷՆ.—«Ֆրանկ. Ցայտ.»-ին հեռագրում են Հռոմից, որ Մարնայի ռազմագծերում ֆրանսիացիների տարած յաղթութիւնների և գերմանական զօրքերի նահանջելու տեղեկութիւնները ուժեղացրին Գերմանիային թշնամի շրջաններում հակագերմանական շարժումը: Հռոմում և Գենուայում տեղի ունեցան բազմաթիւ հակագերմանական ցոյցեր:

ՀՌՈՄ.—Պաշտօնական հաղորդագրութեան մէջ ասված է, թէ միջազգային դրութեան վերաբերմամբ իտալական կառավարութիւնը ոչ ոքի չէ լիազօրել արտայայտել իր մտադրութիւնները: Կառավարութիւնը, որ ուժեղ է երկրի ազգաբնակութեան ճնշող մեծամասնութեան աջակցութեամբ, շատ լաւ է գիտակցում իր վրա վերցրած մեծ պատասխանատուութիւնը և այն բարձր պարտականութիւնը, որ թելադրվում է խղճից և բացառապէս Իտալիայի շահերից:

Հռոմ եկան ռումինական պատուիրակութեան անդամները մի քանի տեսակցութիւն ունեցան քաղաքական աշխարհի ներկայացուցիչների հետ: Պատուիրակութիւնը, որ բաղկացած է պրօֆ. Իստրատից և Հռոմի ռումինական դեսպանի եղբայր Դիամանդիից, մնալու է այստեղ մի շրջան անպաշ-

տօնական կերպով և ներկայանալու է մինիստր-նախագահին և արտաքին գործերի մինիստրին։

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Պաշտօնական։ Թագաւոր կայսրի հեռագիրը Ֆրանսիական հանրապետութեան նախագահին.

Ֆրանսիական զօրքի տարած փայլուն աջողութեան տեղեկութիւնը Ինձ մեծ ուրախութիւն պատճառեց, և Ես այդ առիթով ուղարկում եմ Իմ սրտագին շնորհաւորանքը։ Ֆրանսիական զօրքերի վաղեմի քաջութիւնը և նրանց առաջնորդների տաղանդը արժանի են այն մեծ ազգին, որին նրանք պատկանում են, և Ես գոհունակութիւն եմ զգում յայտնել ի լուր ամենքի այն զարմանքի զգացմունքը, որ նրանք առաջ են բերում Իմ մէջ։ ՆԻԿՕԼԱՅ։

Ֆրանսիական հանրապետութեան նախագահ պատասխան-հեռագիրը Նորին Կայսերական Մեծութեանը.

«Շնորհակալութիւն եմ յայտնում Ձերդ Մեծութեան շնորհաւորանքի համար, որից խորապէս զգացվելու է Ֆրանսիան և նրա զօրքը։ Գալիցիայում ռուս զօրքերի տարած մեծ յաղթութիւնը ուրախութեամբ լցրեց բոլոր ֆրանսիացիների սրտերը։ Հանրապետութեան կառավարութիւնը չէ կասկածում, որ դրան կը հետևեն շուտով, ինչպէս գերմանական, այնպէս աւստրիական պատերազմաբեմում նոր փայլուն աջողութիւններ։ Ֆրանսիան, համակված կռիւը ամբողջ եռանդով շարունակելու վճռականութեամբ, յղում է պանծալի դաշնակից ազգին իր զարմանքի արտայայտութիւնը առ նա և աջողութեան անսասան հաւատով լի բարեմաղթութիւններ. Րայմոնդ Պուանկարէ»։

ՎԼԱԴԻՎՈՍՏՕԿ.—Ամերիկայից վերադարձան գործադրկութեան պատճառով 140 ռուս բանւոր, որոնք բոլորը դարձան կամաւոր զինւորներ։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ.—Եկաւ բէլգիական մասնաժողովը, որ բերեց բողոք գերմանացիների գործած գազանութիւնների դէմ։ Վիլսօնը ընդունեց մասնաժողովից պաշտօնական հաշիւ բէլգիական կառավարութեան կատարած քննութեան մասին և ամերիկեան ազգի կողմից արտայայտեց բարեկամութեան զգացմունքներ և յարգանք դէպի Թագաւորի անձնաւորութիւնը, ու խոստացաւ ենթարկել իրան յանձնված վաւերագրերը մանրազնին քննութեան, աւելացնելով. «Աղօթում եմ Աստուծուն, որպէս զի պատերազմը շուտով վերջանայ։ Կատարվածի մասին հաշիւ տալու օրը կը հասնէ այն ժամանակ, երբ եւրոպական ազգերը ժողովվեն հաշտութիւն կնքելու համար»։

ՆԻՇ.—Կատարվեց գոհաբանական մաղթանք ռուսական, ֆրանսիական, անգլիական և բէլգիական զօրքերի յաղթութիւնների առիթով։ Երէկ դաշնակից մեծ պետութիւնների միսիաների առաջ տեղի ունեցաւ ցոյց։

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ. — Կարմիր Խաչի լիազօր Գուչկովը տեղեկացրեց գլխաւոր վարչութեանը. «Աւագ բժիշկ Նիկիտինը խնդրում է ինձ հաղորդել, որ կռիւների ժամանակ նա նկատել է, որ գերմանական արտիլերիան եռանդով կրակը ուղղում էր այն հիւանդանոցային կառքերի դէմ, որոնց վրա կայ Կարմիր Խաչի նշանը։ Խնդրում եմ բողոք յայտնել Ժընէվի պայմանագրի այդ օրինակ խախտման դէմ»։

Կարմիր Խաչի գլխաւոր վարչութիւնը 200,000 ր. յատկացրեց, որպէս զի շուտով փոխադրվեն վիրաւորները կռւի դաշտից աւտոմօբիլներով։

Սինօդը որոշեց յանձնարարել Թեմական առաջնորդներին կարգադրել, որպէս զի պետութեան բոլոր եկեղեցիներում ամեն շաբաթ օրերը, պատարագից յետոյ, հոգեհանգիստ կատարվի պատերազմում ընկածների յիշատակին։

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ. — Այն տեղեկութիւնների առիթով, թէ Գերմանիան բանակցութիւններ է սկսելու հաշտութեան մասին, «Նորդ-Դոյտշէ-Ալգ-Ցայտ.»-ը յայտնում է, որ գերման ժողովուրդը միայն այն ժամանակ վայր կը դնէ զէնքը, երբ կը նուաճէ այնպիսի ապահովութիւն, որպիսին անհրաժեշտ է ապագայում համաշխարհային դիրքի համար։

Բեռլինից տեղեկացնում են, որ հացահատիկը Գերմանիայում շատ թանգացել է. զօրքի մէջ կերի փոխարէն գործ է ածվում գարի, որից գարեջուր են պատրաստում։ Երկիւղ կայ որ շուտով իբրև անասունների կեր գործածվի հաճար, որից հացը կը թանգանայ։ Կառավարական շրջանները միջոցներ են ձեռք առնում դրա առաջն առնելու համար։

ՓԱՐԻԶ.—Պարկ-սիւր-Մարն կայարանի մօտ սանիտարական գնացքի մի քանի վագօն, որոնց խօղին այն գծի վրա, որի փոքրիկ կամուրջը վերացված էր, ընկան գետը։ Վիրաւոր զինւորների մեծ մասին ազատվեց։

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Նորին Կայսերական Բարձրութիւն Ալէքսանդր Պետրովիչ Օլդէնբուրգսկին նշանակվեց սանիտարական մասի գերագոյն կառավարիչ։

ՓԱՐԻԶ.—«Matin»-ը գտնում է, որ այն դիրքերը, որ գրաւել են գերմանացիք էն գետից դէպի հիւսիս, նպաստաւոր են, յենվում են խոշոր երկաթուղային ցանցի վրա և ճանապարհ են բանում մթերքներ մատակարարելու համար. սակայն Ժոֆֆրը Սուասօնում ունի գնահատելի կենտրոն Թաղ զօրքերը ժողովելու համար։ Գերմանացիների աջ զօրաթևը, ըստ երևոյթին, ձգտում է միայն նպաստել կրօնպրինցի զօրքի նահանջին։ Արգօնի անտառում Գերմանիան, ըստ երևոյթին, մտադիր է Ֆրանսիայի վերաբերութեամբ բռնել պաշտպանողական դրութիւն, զօրքերը շարժելով ընդդէմ Ռուսաստանի։

ԿԱՀԻՐԷ.—Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց գերմանացի լրտեսների, որոնք զբաղվում էին յեղափոխական պրոպագանդով մահմեդականների մէջ։

Հնդիկ զօրքի մի քանի գնդեր վարժութիւններ են կատարում։

ԹԷՀՐԱՆ.—Գալիցիայում ռուսների տարած յաղթանակները և գերմանացիների նահանջը Պարիզի մօտից զգաստօրէն ազդեցին դիւրազգաց պարսիկների վրա։ Թէհրանի հոգևորականութեան գլուխ ազդեցիկ մուշտէիդ Իմամ-Ջուման հեռագրով դիմեց Կերբելէ և Նէջէֆ սրբազան քաղաքների թիւրք հոգևորականութեանը՝ խորհուրդ տալով դադարեցնել սրբազան պատերազմի քարոզը, այսուհետև հանգիստ մնալ, զսպել Թիւրքիային օրհասական քայլեր և փորձեր չանել կործանելու Պարսկաստանը, մղելով նրան ընդհարման հզօր Ռուսաստանի դէմ։

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ.—Ռուսաց դեսպանը խնդրում է պօստային կապոցներ ուղարկողներին գրել հասցէները գերմաներէն այն կապոցների վրա, որոնք պէտք է ուղարկվեն Գերմանիա կամ Աւստրիա։

ՍՕՖԻԱ.—Ֆէրդինանդ արքան ընդունեց մի ժամ ունկնդրութեան բալկանեան կոմիտէի նախագահ Բօկչօնին և նրա եղբայր Զարլցին, որոնք մի քանի օր է արդէն, ինչ գտնվում են Սօֆիայում, ուր նրանց ցոյց է տրվում մեծ ուշադրութիւն հասարակութեան բոլոր խաւերի կողմից։

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ.—Բեռլինի լրագիրների ասելով, ծանր վիրաւորվել է Վիլհէլմ կայսրի փեսայ Հէսսէնի պրինց Ֆրիդրիխ Կարլը։

Բեռլինից տեղեկացնում են, որ Գերմանիայի, ռուսաց, բրիտանական և ֆրանսիական կառավարութիւնների միջև համաձայնութիւն կայացաւ պատերազմական գերիների ցուցակները փոխանակելու մասին։

ԱՄՍՏԵՐԴԱՄ.— «Խանդէլս-Բլատը» հաղորդում է, որ Կէօլնում, Դիւսէլդօրֆում, Վեզելում և Դիւնսբուրգում կառուցվում են բերդեր և ձեռք են առնվում առհասարակ ինքնապաշտպանողական միջոցներ։

Լիէժից հաղորդում են, որ սեպտ. 2—4 Լիէժի վրայով անցան մեծ թւով գերմանական հետևակ զօրքեր 40 թնդանօթով, դիմելով դէպի Հիւսիսային Ֆրանսիա։

ԼՕՆԴՕՆ.—Մամուլը, խօսելով ռուսական ռազմագիտութեան առիթով, մեծ գովասանքով է խօսում ռուս գեներալների և զինւորների մասին։ «Պէլ-Մէլ-Գազէթը» գտնում է, որ գալիցիական կռիւը ցոյց տուեց, որ Ռուսաստանը այնպիսի խիզախ զինւորներ և այնպիսի փայլուն ռազմագէտներ ունի, որոնց երբէք ճանաչել է Եւրոպան։ Մի թշնամուն յաղթելով, Ռուսաստանը անցնում է միւսի դէմ կռւելու։ Թէև այդ կռիւը կարող է ծանր երևալ, բայց իր ետևում Ռուսաստանը ունի մի ժողովուրդ, որ խորապէս հաւատում է իր հզօրութեանը։ «Ստանդարդը», համեմատելով գերմանական ու ռուսական ռազմագիտութիւնը, զուգահեռ է դնում ռուսական և գերմանական կուլտուրայի միջև և ընդունում է, որ Ռուսաստանի ռազմական յաղթանակը հանդիսանում է նրա կուլտուրական գերազանցութեան հետևանք՝ Գերմանիայի վերաբերութեամբ։ Գերմանիան կուլտուրական էր Գօթէի և Բէթհօվէնի շրջանում, Ռուսաստանը կուլտուրական է այժմ էլ, ինչպէս այդ ապացուցանում է նրա երաժշտութիւնը և գրականութիւնը, ըստ որում վերջին խնդրում Ռուսաստանը ուսուցանում է մարդկութեանը Տօլստոյի գաղափարների միջոցով։ «Դէյլի-Նիւսը» աշխատում է նուազեցնել ռուս զէնքի աջողութիւնները։ «Դէյլի-Էքսպրէսը» վճռականապէս ժխտում է այդ տեսակէտը, ասելով որ լրագրի շատերը աւելի եռանդով է պայքարում Գերմանիայի համար, քան թէ նա գտնվէր գերման զօրքի շարքերում։ Պատասխանելով միևնոյն թերթին՝ սօցիալիստական օրգան «Նիէշը» այն միտքն է յայտնում, թէ քննադատել և յարձակվել մի մեծ պետութեան վրա, որը կապացուցանէ իր հզօրութիւնը այս կռւում և որը վատթար դէպքում կը փրկէ Անգլիային, Ֆրանսիային և կիսով ոչնչացված Բէլգիային բարբարոսների ձեռքից, ոչ միայն ստոր բան է, այլ և լօյեալ չէ։ Յարձակվել մեզ հետ միասին կռւողների վրա՝ կը նշանակէ օգնել մեր դէմ կռւողներին։ Ով այդպէս է վարվում, նա դաւաճան է։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
5 սեպտեմբերի

ԿԷՆՏՕՆ.—Երէկ երեկոյեան, երբ գեներալ Դէլարէյը գեներալ Բէյերսի ուղեկցութեամբ աւտոմօբիլով գնում էր իր դաստակերտը, ոստիկանութիւնը, որ հսկում էր այն ճանապարհներին, որոնք նոյնպէս պէտք է նոյն տեսակ աւտոմօբիլով անցնէին, կարգադրեց Դէլարէյին կանգնել։ Սա չը կանգնեց։ Այն ժամանակ ոստիկանները կրակեցին, գնդակներից մէկը խփվեց Դէլարէյի սիրտը։ Այդ տեղեկութիւնը ահագին տպաւորութիւն գործեց ամբողջ Հարաւային Աֆրիկայում։

ՍՕՖԻԱ. — Բուլղարական գործակալութիւնը հաղորդում է, որ, բուլղար կառավարութեան արած քայլերից յետոյ, այստեղ սպասում են, որ Աթէնքի կաբինէտը կը կարգադրէ ազատելու տակաւին Յունաստանում պահվող բուլղար գերիներին, նաև այն բուլղար քաղաքացիներին, որոնք գտնվում են Հին Յունաստանի բանտերում և որոնք պէտք է յանձնվեն Նոր Յունաստանի բուլղար դեսպանին և Սալոնիկի գեներալ-հիւպատոսին։

ՈՒՐՄԻԱ.—Ստացվել են թշնամական գործողութիւնների դէպքերը։ Կելէշինի լեռնանցքի շրջանում ոչնչացված են այն սիւները, որ դրել էր սահմանաչափ մասնաժողովը. Բաշկալէի, Սարայի շրջաններում և Գարնիցայում երևացել են շատ ֆիդայիներ, որոնք ագիտացիա են մղում Ռուսաստանի դէմ։ Ագիտատորների թւումն է նաև յայտնի Էմիր Հիշմէտը։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

— Պետրօգրադ է տարված վիրաւոր զինւոր երևանցի Երիցեանը։

— Բէլգիացի զօրքերը վերջին յարձակումները գերմանացիների վրա կատարեցին Թագաւորի առաջնորդութեամբ։ Նրանք ոչնչացրին գերմանական երկու ամբողջ զօրամաս։

— Գերմանական պետական կանցլերի պաշտօնակատարը Բեռլինում խորհրդակցում է սօցիալ-դեմօկրատների լիդերների հետ՝ գործադրկութեան առաջը առնելու միջոցներ գտնելու մասին։

— «Ут. Р.»-ն հաղորդում է, որ գերմանական գեներալ-շտաբի պլանը սկսում է պարզվել։ Վճռված է զօրքերը տանել դէպի Րէյն և բռնել պաշտպանողական դիրք, պաշտպանելով սահմանները անգլօ-ֆրանսիական գրոհից։ Ազատ ույժերը փոխադրվում դէպի արևելեան ռազմադաշտը և ընկնելու են Ռուսաստանի վրա։ Ջարդելով Ռուսաստանին, ստիպելու են նրան կնքել անջատ հաշտութիւն և դուրս գալ երրեակ համաձայնութեան կազմից։ Յետոյ գերմանացիք շարժվելու են դէպի Ֆրանսիա։ Պարիզի առումը պէտք է պսակէր յաղթական պատերազմը։

— Սերբերը նպատակ են դրել կտրել Ունգարիայի և Ռումինիայի փոխադարձ կապը և գրաւել այն ճանապարհը, որով գերմանացի օֆիցերները դիմում են Թիւրքիա։

— Տասնեօթ օր տևող կռիւներում ռուսները գերել են մօտ 200,000 թշնամու զինւոր։

— Բուրցեվը ներկայումս Լոնդոնումն է. նա վերադառնում է Ռուսաստան։

— Ֆրանսիան հրաժարվեց ստանալ Չինաստանից այն մի միլիոն ֆունտ ստեռլինգը, որ պէտք է հատուցվէր ֆրանսիացիներին չինական յեղափոխութեան ժամանակ նրանց կրած վնասների փոխարէն։

— «Թայմսը» գրում է. «Աւստրիան, ռուսական յաղթութիւններից յետոյ, դադարել է գոյութիւն ունենալուց իբրև մեծ պետութիւն և դառնում է խոչընդոտ Գերմանիայի համար։ Վերջինս ընկել է ցանցի մէջ, նրա դրամական հասոյթները հալչում են օր-աւուր և նրա արկածախնդրութեան ողբալի վախճանը մօտ է ու անխուսափելի»։

— Հօլանդում երևան հանվեց եզուիտների մօտ անթել հեռագրի գաղտնի կայան, որտեղից հեռագիրներ էին փոխանակվում մի քանի մայրաքաղաքների հետ։ Կայանը ոչնչացված է։ Եզուիտների դէմ սկսել են քրէական գործ։

— «Օբսերվէրը» հաղորդում է, որ գերմանացիք Ֆրանսիայում և Բէլգիայում ունեցած կռիւներում կորցրել են ծանր վիրաւոր 600,000 հոգու և 175 թնդանօթ։

— Վիլհէլմ կայսրը Բեռլինի մամուլի միջոցով սկսել է հող պատրաստել հասարակական կարծիքը յօգուտ հաշտութեան թեքելու իմաստով։

— Գերմանիան երկրորդ անգամ առաջարկեց Բէլգիային հաշտութիւն կնքել, խոստանալով հատուցանել նրա կրած բոլոր վնասները։ Բէլգիան մերժեց։

— Ֆրանսիական կառավարութիւնը յատուկ մասնաժողով է հաստատել՝ ամբողջ երկրում ներկայ պատերազմի հետևանքները ուսումնասիրելու համար։ Մասնաժողովի մէջ մտնում են պատգամաւորներ Բէնուան, Կոմպէրը, Մօրէլը և սենդիկալիստ Ժուօն։

— Անգլիական մամուլի մի մասը հարց է զարթեցրել՝ միացնելու գերմանական բոլոր գաղութները Մեծ-Բրիտանիային, տալով նաև ամեն տեսակ վարձահատուցումն Ռուսաստանին ի հաշիւ Գերմանիայի։

— Պաշտօնապէս յայտնվել է, որ անգլիական զօրքերի թիւը լինելու է 1.180,000 մարդ։

— Իտալական հասարակական կարծիքը նորից շատ յուզվեց Տրիպոլիսի գերմանական հիւպատոսարանի դաւերից, որ փորձում է ապստամբեցնել մահմէդական ազգաբնակութիւնը Իտալիայի դէմ։

ԹԻՒՐՔԻԱՅՈՒՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
5 սեպտեմբերի

ՕԴԵՍՍԱ.—Կ. Պօլսից հաղորդում են, որ անգլիական ծովային միսսիայի ամբողջ կազմը ծովակալ Լիմպուսի գլխաւորութեամբ հրաժարական տուեց և մեկնեց Թիւրքիայից։ Անգլիացի հրահանգիչներին անմիջապէս փոխարինեցին գերմանացի ծովային օֆիցերներով ծովակալ Սուշոնի գլխաւորութեամբ։

«Երկաթուղով տուրիստների անուան տակ նորից եկան մի քանի խումբ գերմանացի զինւորական պաշտօնեաներ, որոնց թւում և մի գեներալ։

«Մամուլի բիւրօն արգիլել է լրագիրներին անուանել ռուսաց մայրաքաղաքը «Պետրօգրադ», պահանջելով պահել «Պետերբուրգ» անունը։

«Օսմանեան հեռագրական գործակալութեան տնօրէն Սալիհ-Ֆիւրզին ձերբակալվեց դէպի Ֆրանսիան արտայայտած համակրութեան և նրա համար, որ կամեցել հրատարակել է երրեակ համաձայնութեանը նպաստաւոր տեղեկութիւններ, մանաւանդ Պ. Հ. Գ. հեռագիրները։

(Լրագիրներից)

— «Каспій»-ին հեռագրում են Կ. Պօլսից.

«Պատերազմի համար տենդային պատրաստութիւնները շարունակվում են։ Դարդանէլի, Ջաթալջայի և Ադրիանապօլսի բերդերի վրա կատարվում են մեծ աշխատանքներ գերմանացի հրահանգիչների հսկողութեան տակ։ Փոքր Ասիայի բէդիֆներն ուղարկվում են կովկասեան սահմանի կողմը։ Լուրերի համաձայն, Էնվէր-փաշայի ծրագիրը կայանում է նրանում, որպէսզի թիւրք զօրքերը ներս խուժեն Եգիպտոս Հայֆի և Եաֆայի միջև և միաժամանակ Անդրկովկաս՝ Էրզրումից»։

— «Н. В.»-ի ասելով՝ տեղեկութիւններ կան, որ օսմանեան նաւատորմը կազմ-պատրաստ այս օրերս դուրս է գալու Դարդանէլից և դիմելու է դէպի Սև ծով։

— Լուրերի համաձայն, Յունաստանի և Թիւրքիայի միջև յարաբերութիւնները խզվել են։ Թիւրքաց ռազմանաւերը ծովն են ելել։

ԼՎՕՎԻ ԱՌՈՒՄԸ

Ուրիշ վիրաւորների թւում Մոսկվա են բերված և մի քանի վիրաւոր կօզակներ, որոնք մասնակցել են Լվօվի մօտ տեղի ունեցած ընդհարման։ Նրանք սիրով և ուրախութեամբ պատմում են իրանց տպաւորութիւնները։

Օգոստոսի 10-ից սկսած, նրանց ասելով, մեր հեծելագունդը ընդհարումներ է ունեցել թշնամու զօրամասերի հետ, միշտ անհանգստացնելով նրանց իրանց արշաւանքներով, յանկարծակի կտրելով նրանց բանակը և լաւայի նման թափվելով թշնամու հեծելազնդի և հետևակի վրա՝ իրարանցում ձգելով աւստրիացիների մէջ։

«Յաճախ ձիուց չենք իջել 3—4 օր շարունակ։ Մասնակցել ենք գրեթէ բոլոր ճակատամարտերում—Զամօստի, Կօմարօվի և Տօմաշևի մօտ և առաջին անգամ ձիերով թռանք Լվօվ, հետևելով թշնամու նահանջող զօրքին»։

Թշնամու հեծելազօրքի մասին կօզակները արհամարհանքով են խօսում։ Նրանք պատմում են, թէ ինչպէս Տօմաշևի մօտ գերի վերցրին 282 աւստրիացու։

Օգոստոսի 16-ի երեկոյեան, կօզակների հետախուզող խումբը Տօմաշևի մօտ դիտում էր անտառում բանակած աւստրիական հետևակ գունդը։ Կօզակները (դրանք եղել են 20—25 հոգի) լռելեայն աճապարել են ձիերը անտառի խորքը մտցնել, որպէս զի ձիերի փնչոցը չը լսվի։ Գիշերը, ժամը 1-ին, հրամայվեց երեք կողմից յարձակում գործել, և կօզակների փոքրաթիւ վաշտը բաժանվեց երեք խմբի և ցրվեց անտառում։ Աւստրիական բանակին մօտենալու ժամանակ մի տեղ լսեցին, թէ ինչպէս պահակ զինւորը լեհերէն ձայն տուեց, թէ ովքեր են։

Կօզակներից մէկը լեհերէն պատասխանում է՝ «իւրայիններ ենք»։ Հէնց նոյն րոպէին պահակը սրի մի հարուածով գետին է տապալվում և կօզակները երեք կողմից «ուրա» աղաղակելով կրակ են բաց անում աւստրիական բանակի վրա։ Սարսափահար աւստրիացիները,—որոնց մէջ, ինչպէս յետոյ պարզվեց, կային մեծ թւով լեհեր, չեխեր և սերբեր,—կարծել են թէ շրջապատված են լաւրջ և մեծ ույժերով։

Մի քանի հրաձգութիւնից յետոյ, աւստրիացիները որոշել են անձնատուր լինել։ Զէնքերից շատերը ծունկ են չոքել, հրացանները նետել մի կողմ և ասել. «Քո Աստուածն էլ իմ Աստուածն է»։

Այնուհետև կօզակները պատմում են Լվօվը վերցնելու մասին։

Նրանց նկարագրելով, Լվօվի մօտ եղած տեղերը անտառոտ են։ Քաղաքը ընկած է բլուրների վրա և շատ գեղեցիկ է։

—Բոլոր ժամանակ, մինչև քաղաքը վերցնելը, որոտում էր թնդանօթային հրաձգութիւն։ Լվօվի առաջիկայ ամրութիւնների գրաւմանը մասնակցեց, գլխաւորապէս, հետևակ գունդը։ Մեր հեծելազօրքի մասերը այդտեղ գրեթէ չը մասնակցեցին։ Միայն նրանցից յետոյ, երբ մեր ձախ թևը գրոհ տուեց աւստրիական վաշտի վրա, թշնամին ցնցվեց և շուտով փախուստի դիմեց, իր ետևը թողնելով թնդանօթներ, գնդակացիրներ, ռազմամթերք և ուտեստ պաշար։ Նրանց ետևից շտապեց և մեր հեծելավաշտը. այդ առաւօտեան ժամը 9-ին էր։ Օգոստոսի 21-ի առաւօտեան ժամը 11-ին, զինւորական երաժշտութեամբ քաղաք մտաւ գ բալ Րուզսկին մեր զօրքի միացած մա հետ միասին։

Քաղաքը, կօզակների ասելով, ամր ծութիւնից գրեթէ չէ վնասվել։

Քաղաք մտնելու օրը կօզակները ուղ վել են նոր հետախուզութեան, ուր և բաւորվել են այս պատմութիւնը անող զակները։

ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՒՍՏՐԻԱՅՈՒՄ

«Daily Mail» թերթի թղթակիցը ն րագրում է, թէ ինչ քաոս է տիրում Ա րիայում ռուսական զօրքի յաղթութի յետոյ։

Պետութիւնը կատարեալ սնանկութ մէջ է։

Կառավարութեանը այլ ևս ոչ-ոք ո բանւում չէ հաւատում։

Հարիւր-հազարաւոր գործատէրեր քայվել են։

Մայրաքաղաքին սով է սպառնում։ հրամեշտ մթերքների գները չափա բարձրացել են։

Աշխատանքները ամենուրեք կանգ են առել։ Քաոսային վիճակի գլխաւոր պա կազմում են Գալիցիայի բնակիչների հօրդաները, որոնք սարսափահար փախ են ռուսական զօրքերից։ Որպէս մօրեխ փախստականները անցնում են քաղա րով ու գիւղերով՝ աւերելով ու ոչնչա լով այգիներ ու ագարակներ, և անհա լով այդ վայրերի փոքր ինչ խաղաղ կեանքերին։ Որքան առաջ է շարժվում ցածների և սարսափից խելագարների ամբոխը, այնքան ուժասպառ է լինում նրա հետ միասին փախչող աւստրիա բանակի զինւորները զինաթափ են ն Փախուստի ճանապարհին նրանք զբաղ են կողոպուտներով, որով և սարսափ տարածում բնակիչների վրա։

«Times»-ի թղթակիցը այդ պատ լրացնում է հետևեալ հաղորդութիւննե

Արտաքին գործերի մինիստրութեան բարձր պաշտօն ունեցող մի անձն աս

— Խորհրդակցութիւն է հրաւիր քննելու մի նոր հարց, որը ոչ պակա հարկաւ է, քան պատերազմը Ռուսաստ հետ։ Կառավարութեան առաջ հարց է ված. ինչ անել մեծ քաղաքների ան գլխաւ ու անգործ ամբոխի հետ։ Նրանց ա տամբվելու դէպքում ծվ պէտք է կա բերի կատաղի ամբոխին, երբ զօրքը գտ վում է պատերազմի դաշտում։

Աւստրո-Ունգարիայի արդիւնաբերա գործունէութիւնը կրճատվել է աւելի 50%-ով։

Աշխատանքներ կատարվում են մի քարածուխի և երկաթի արդիւնարաննե

Ածխահանքերի բանւորները, որ զէ պէտք է կանչվէին որպէս պահեստ ազատ են համարված զօրահաւաքից։

«Neues Wiener Journal»-ի վերջին յայտնում է, որ Շաբացից ժամանած հաժառանգ Յովսէփը, դիմելով Բուդապ բերված վիրաւորներին, ի միջի այլ ասել է.

— Եթէ մեր գործողութեան վայրը մար տեղ լինէր, այն ժամանակ մենք աւելի մեծ աջողութիւններ կունենայինք։

Այնուհետև գահաժառանգը խօսում է բերի մասին, որ նրանք մարդկային տ րական իրաւունքներ ասած բանը չեն կանում և չը գիտեն անգամ պատերազ լու ձևը։ Գահաժառանգը գանգատվել է առանձնապէս սերբ կանանց և երեխաների աւստրիացիների վերաբերմամբ իրեն գ գրած խստութիւնների մասին, մանաւ կոմիտաջիների արարքների մասին, որ նմանը, գահաժառանգի ասելով, աշխարհը տեսել։

— Հպվեցէք քունեա և արեւնալի ս լութեամբ դէպի սերբերը,—վերջացրել է ճառը գահաժառանգը։

Ճառից յետոյ գահաժառանգը ցոյց տ իր ծածկոցը, որը Շաբացի մօտ ծակծ էր սերբերի գնդակներով։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԳԱԶԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՑ

Վիրաւորներից մէկը պատմում է, ինքը անձամբ տեսել է, թէ ինչպէս գ մանացիները չը կամենալով իրանց վի ւորներին թողնել պատերազմի դաշտ նրանց գետն էին նետում։

Մի ֆրանսիացի, որ գերվել էր գեր նացիների կողմից և յետոյ փախել, պ մում է, որ Կիվրենում (Մօնսի մօտ, Բ գիայում) բնակիչներից մի քանիսը գ մանական զօրքին դիմաւորել են «կեց Ֆրանսիան» աղաղակներով։

Կատաղած գերմանացիները բռնեցին հոգի ծերունի, կին, երեխայ, և ստիպե բակերում իրանց համար մի-մի գերեզ փորել, և յետոյ գնդակահարեցին խեղճեր

Գերմանացի մի ինչ-որ օֆիցեր գնդա հարեց հեծանիւով անցնող մի մարդու մի նրա համար, որ նա գլուխ չը տուեց իր Հեծանիւից ընկած մարդուն օֆիցերը մի հարուածով անշնչացրեց։

Բազմաթիւ դէպքեր են պատմում գ մանական զինւորների և օֆիցերների տութիւնների մասին, որ գործադրում նրանք կանանց և երեխաների վերաբ մամբ։

Բելգիական կառավարութիւնը հետև նիւթերն է հաղորդում գերմանացիների

խարքների մասին, որը հաւաքել է գերմանացիների միջազգային իրաւունքի, որաշունների և պատերազմի սովորութիւնների վերաբերմամբ արած խախտումները քննող բէլգիական յանձնաժողովը։

Ներսնելզում, այն ժամանակ, երբ այդ քաղաքի մօտ բէլգիական և ոչ մի զինուոր չի եղել, գերմանացիները սպանել են 23 հոգի։

Արսխոտ քաղաքում գերմանացիները տներ են հրդեհել, երեք օր շարունակ կողոպուտներ են արել և ձերբակալել քաղաքում մնացած տղամարդկանց։ Առաջին օրը նրանք սպանել են 50 մարդ, ստիպելով նրանց խմբով, չորս հոգի միասին, վազել, որի ժամանակ և սուինների հարուածներով գետին էին տապալում նրանց։ Միւս օրը քաղաքացիներին շարքով կանգնեցնելով՝ նրանք սկսել են գնդակահարել իւրաքանչիւր երրորդին, դրանց թւում և քաղաքապետին և նրա 15 տարեկան որդուն։ Իսկ կենդանի մնացածներին՝ նրանք ստիպել են գերեզմանները փորել սպանվածների համար, որոնց թիւը հասնում է եղել 150-ի։

Գերմանացիները իրանց այս արարքը արդարացնում են նրանով, որ Արսխոտում դաւադրութիւն է գոյութիւն ունեցել գերմանական կօմէնդանտի դէմ, որը իբր կազմակերպել էր քաղաքապետը և նրա ընտանիքը, և սրա որդին, չափազանց խաղաղ երեխայ, կրակել է գերմանական օֆիցէրի վրա։ Բոլոր վկաները. հերքում են այս բացատրութեան մանրամասնութիւնները։

Նման գազանութիւններ գերմանացիները կատարել են և Արսխոտի շրջականներում։ Դիէստից սկսած մինչև Բէերգինգեն ամեն ինչ հրի ճարակ են դարձրել նրանք։

Շաֆֆենում բնակիչներին կոտորել են բոլորովին։

Մի վկայ քննիչ յանձնաժողովին թւել է 18 մարդու անուն, որ սպանել են գերմանացիները. սպանվածների թւում եղել են 9—12 տարեկան երկու աղջիկ։ Ոմն Ա. Վինքն կապվել է ծառին և ողջ-ողջ այրվել, ուրիշ երկուսը՝ Րէյնդերս և Գ. Լօդոս, վկաների ցուցմունքների համաձայն, թաղվել են ողջ-ողջ. յետոյ միայն վկան հանել է նրանց և թաղել գերեզմանատանը։

Աւելի սարսափելի չարագործութիւններ են կատարել գերմանական զինուորները իրանց՝ բէլգիացիների կողմից Մալինի մօտ պարտվելու ժամանակ։ Գերմանացիները կրակ են արձակել Կարմիր Խաչի սանիտարների վրա և սպանել են մէկին։

*

Պետրօգրադ ժամանած ռուս վիրաւոր զինուորականները պատմում են գերմանական այնպիսի գազանութիւնների մասին, որոնց առաջ նսեմանում են տխրահռչակ ինկվիզիցիայի տանջանքներն ու սարսափները։

Նէյշենբուրգի կռւին մասնակցող օֆիցէրներից մէկը պատմում է, որ գերմանացիների ձեռքն ընկած թեթև կերպով վիրաւորված ռուս զինուորականներին հիւանդանոց տանելուց յետոյ՝ նրանց [illegible] անվնաս դարձնելու նպատակով կտրում են նրանց ձեռքերի ջղերը։ Ճիշդ է, այդ վիրահատական գործողութիւնը մի առանձին ցաւ չէ պատճառում, սակայն դրան ենթակայ հիւանդը առողջանալուց յետոյ ձեռքերը փայտանում են և զրկվում են շարժելու ընդունակութիւնից։

Վանդալների արժանաւոր ժառանգները այս անգթութիւնը գործելով արդարանում են նրանով, որ միայն այս միջոցը կարող է նրանց հաստատուն գրաւական լինել, որ գերի ռուս զինուորականներն ապագայում իրանց դէմ գործելու բոլորովին անընդունակ կը լինեն։

*

«Dail Mail» լրագիրը հաղորդում է, որ գերմանական օդանաւերից Անտվէրպէնի արքայական պալատի վրա ձգած ռումբերից ոչնչացել են Վիլհէլմ II-ի կիսարձանը և Բիսմարկի արձանը, որոնք կանգնած էին պալատի մօտի այգում։

Այս առթիւ լրագիրը գրում է հետևեալը.

«Թէ կիսարձանը և թէ արձանը կանգնած էին իրանց համար, և թւում էր, թէ նրանք անխորտակելի և հաստատուն կը մնան։ Այո, կարծում էին, թէ ծով կարող է դրանց խորտակել կամ տեղից շարժել։ Ի հարկէ, ոչ Ռուսաստանը կը խորտակէր, որի վրա այնքան վստահ էր կոմս Պուրտալէսը, ոչ Անգլիան, որի վրա ոչ մի կասկած չունէր իշխան Լիխնօվսկին, և ոչ էլ Ֆրանսիան, որի մինիստրական ճգնաժամն այնքան ուրախացնում էր Հօհենցօլլէրնների սրտերը։ Բէլգիայի մասին էլ, ի հարկէ, խօսք չէ կարող լինել։ Եւ արդարև փոքրիկ Վիլհէլմի և մեծ Բիսմարկի սիմվօլիք արձանները չը ջախջախեցին ոչ Ռուսաստանը, ոչ Անգլիան, ոչ Ֆրանսիան և ոչ էլ Բէլգիան, այլ նրանց ջարդողը եղաւ ինքը Գերմանիան»։

Այս բանի մէջ լրագիրը տեսնում է Նախախնամութեան խորհրդաւոր տնօրինութիւնը։

ԱԼՖՐԷԴ ԿԱՊԻՒՍԻ ՅՕԴՈՒԱԾԸ

«Figaro» թերթում Ալֆրէդ Կապիւս պատերազմի մասին տպել է մի յօդուած, որից քաղուածօրէն բերում ենք հետևեալը.

«Այն, ինչ որ մենք վստահանում ենք ասել վերջնական յաղթութեան մասին, երբ գերմանացիները 150 կիլօմետր հեռու են Պարիզից, արդէն սկսել է նրանց զայրացնել։ Նրանք ոչինչ չեն տեսնում, բացի այն հողի փոքրիկ կտորից, որի վրա թրքրտում են նրանք մահվան ցաւի մէջ։ Նրանք այլևս չեն վստահանում աչք բարձրացնել և նայել պատերազմի գործողութեան դաշտին, այն ժողովուրդներին, որոնք աշխարհի ամեն ծայրից մեզ համար օգնութիւն են բերում, և Արևելեան Պրուսիային, ուր հողը դողում է ռուսական բանակի խրոխտ քայլերից։ Եթէ այդ բանակը այժմ շարժվում է դէպի Բերլին, սարսափի ճիչեր կորզելով Վիլհէլմի շրթերից, եթէ այդ յարձակմանը խոչընդոտ չը կայ, այդ արդէն նրա համար, որ ֆրանսիական և անգլիական զօրքերը թիկունք թիկունքի հերոսաբար կանգնած են գերմանական հօրդաների առաջ՝ Լա-Ֆերի, Լաօնի մօտ և Պարիզի ճանապարհին։ Այո, Պարիզի ճանապարհին,—այս խօսքից չը պէտք է վախենալ։ Այդ ճանապարհը դեռ երկար է, մանաւանդ թշնամու համար, որը արդէն հիւծվելու վրա է։ Այդ ճանապարհը դեռ շատ փորձանքներ կը բերի թշնամու գլխին։ Նրան դեռ ևս տասնեակ ճակատամարտեր են սպասում։ Եւ որքան անսպասելի ու աննախատեսելի խոչընդոտներ են պատրաստվում նրանց համար մեր զինուորների կողմից, որոնց ղեկավարներն են նշանաւոր Ֆրանսիայի լաւագոյն զօրականներից։ Եթէ այս պատերազմում սխալներ եղել են, այդ սխալները ուղղվել են արդէն։ Մենք մտնում ենք այս անսովոր պատերազմի երկրորդ փազի մէջ, այն է՝ Պարիզի և Բերլինի պայքարի փազի մէջ։

«Պարիզը շրջապատված է հարիւր հազարաւոր պաշտպաններով, որոնք երդվել են կամ յաղթել կամ մեռնել։ Նա համբերատ է և պատրաստ ամեն պատահարի դէմ։ Նա արհամարհում է նրանց, ովքեր կասկածում են նրա ույժի մասին։ Նա անխորտակելի հաւատով է ներշնչված դէպի իր աստղը։

«Բերլինը մենակ է թողնված իր թագաւորի և բանակի կողմից, և կանխօրէն դատապարտված է հզօր թշնամու պատառը դառնալուն, թշնամու, որը արդէն մի շարք յաղթանակներ է տարել և որի արշաւանքը Բերլինի վրա անդառնալի է։ Ո՛չ, մենք համարձակ կարող ենք ասել, որ Պարիզի պատերի տակ գերմանական բանակը, որ երազում է յօտաւոր յաղթանակի մասին, այնպիսի կատաստրօֆայի պէտք է հանդիպի, որպիսին պատմութեան մէջ շատ քիչ է պատահել»։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ՌՈՒՍԻՈՅ ՀՈՎԱՆԻՆ ՊԷՏՔ Է ՄԵԶԻ

Դարձեալ հայկական հարցը

Թիւրքերը ոչ մէկ բարի տրամադրութիւն ցոյց չեն տուած տակաւին հայկական բարենորոգմանց գործադրութեան մասին։

Հարստահարութիւնք, սպանութիւնք, աւարառութիւնք ըստ առաջնոյն կը շարունակեն հայկական նահանգներուն մէջ։

Բռնագրաւուած հողերուն խնդիրը տակաւին գոհացուցիչ լուծում չէ գտած։ Միւս կողմէն, կառավարութիւնը ինքը շատ մը ազգային կալուածներ զանազան պատրուակներով կը գրաւէ և էվկաֆի մինիստրութեան կը կցէ։

Իրերու այս վիճակը վերջերս այնպիսի սուր հանգամանք մը առացաւ, որ Զաւէն պատրիարքը սպառնաց հրաժարական մատուցանել։

Մեր մասնաւոր և արժանահաւատ տեղեկութեանց համեմատ՝ երկու եւրոպացի վերահսկիչները, պ. Հօֆ և պ. Վեստենէկ, շատ ուղիղ, շատ ազնիւ նկարագրի տէր անձնաւորութիւններ են, բայց օսմանեան կառավարութիւնը սկսած է խոչընդոտներ հանել անոնց պաշտօնավարութեան դէմ, ըստ մեծի մասին կրճատելով անոնց իրաւասութեան սահմանները և այս կերպով անոնց պաշտօնավարութիւնը խաբուսիկ, անուանական դարձնելով։

Կառավարութիւնը ուրիշ խաղ մըն ալ խաղացած է եւրոպացի վերահսկիչներուն գլխուն։ Անիկա շատ գէշ դեր մը կատարած է վերահսկիչներու հետևորդներուն, գլխաւոր օգնականներուն ընտրութեան գործին մէջ։

Հակառակ որ, ըստ բարենորոգմանց ծրագրին, վերահսկիչները իրաւ թէ ազատ պիտի ըլլային իրենք իրենցմէ կազմելու իրենց պաշտօնէութիւնը, բայց հակառակն մէջ օսմ. կառավարութիւնն է, որ գլխաւոր դերը ունեցած է անոնց ընտրութեան մէջ, բացի քանի մը եւրոպացի քարտուղարներէ, զորոնք վերահսկիչները իրենց հետ միասին բերին իրենց երկրէն։

Երևակայեցէք, որ վերահսկիչներուն գլխաւորագոյն օգնականները պիտի ըլլան անոնց ընդհանուր խորհրդականները, և օսմ. կառավարութիւնը այդ փափուկ պաշտօնին կոչեց Հայաստանի մէջ պաշտօնավարած երբեմն թիւրք վալիներ։ Ի՞նչ օգուտ քաղել կարելի է ասկէ։

Եթէ ընդհանուր խորհրդականի պաշտօնին պիտի կոչուէին այն թիւրք վալիները, որոնց կողմնակալութիւնէն, ապիկարութենէն և մոլեռանդութենէն ամեն օր կը գանգատէինք. եթէ այս մարդիկը պիտի լինէին Հայաստանի բարենորոգմանց գործադրութեան գլխաւոր ազդակները, ինչ հարկ կար այդ պարագային եւրոպական կօնտրօլի, եւրոպացի վերահսկիչներու...։

Արդէն խնդիրը այսչափով չի վերջանար։ Կառավարութիւնը, ընդհանուր խորհրդականներէն զատ, ուրիշ շատ մը թիւրք պաշտօնատարներով ողողած է վերահսկիչներուն շուրջը, մինչդեռ բարենորոգմանց ծրագրին ոգւոյն համաձայն, թիւրք կառավարութեան պաշտօնեաներուն վրայ հսկելու պաշտօն ունեցող մարմնոյ մէջ, որպիսին է վերահսկիչներու առաքելութիւնը, թիւրք պաշտօնատարներու թիւն իր նուազագոյն աստիճանին վերածուելու էր, այսինքն երկուքի, մէկ թիւրքերէն լեզուի թարգման և մէկ ալ թիւրքերէն լեզուի քարտուղար։

Գալով ոչ-թիւրք պաշտօնատարներուն, զանոնք ևս օսմ. կառավարութիւնը ինքը թելադրած է վերահսկիչներուն, ինչ որ նովին գործով կասկածի տակ կը դնէ անոնց կարողութիւնը և թէ անոնց պարկեշտութիւնը։

Այս ամենքէն յայտնի կերևայ օսմանեան վաղածանօթ տակտիկան. Նեղը մնացած ատեն ամեն ծրագիր ընդունիլ, ամեն խոստում կատարել, բայց յետոյ, վտանգը անցնելէն վերջ, բնաւ բան մը չգործադրել։

Ուստի մեզի համար բնաւ տարակոյս չը կայ, որ թիւրքերը ամեն ջանք ի գործ պիտի դնեն վերահսկիչներու պաշտօնը դժուարացնելու, անոնց համբերութիւնը սպառելու, զանոնք պարզապէս յուսահատեցնելու։

Ամիսներ առաջ, մենք առաջիններէն եղանք սա համոզումը յայտնող թէ՝ բարենորոգմանք մէկ պայմանաւ միայն կրնան գործադրութեան դրուիլ, ռուս կառավարութեան բարեացակամ հսկողութեամբ։

Մենք յոյս յայտնեցինք թէ՝ այդ բարեացակամ հսկողութիւնը պիտի գործադրուի։

Պօղոս փաշա Նուպարի վերջին անգամ Սազօնովի տուած այցելութիւնը մեզի կամրապնդէ մեր յոյսին մէջ։

Ասկէ զատ, նոյն այս էջերուն մէջ պարզած էինք, որ առանց Գերմանիոյ ձախող միջամտութեան և ընդդիմութեան, հայկական հարցը շատ աւելի գործնական լուծում գտած կըլլար շնորհիւ վեհանձն Ռուսիոյ բարեացակամ նախաձեռնութեան։ Մենք այս կերպով թարգման հանդիսացած էինք ամբողջ հայութեան անխախտ հաւատքին։

Արդ, հիմա որ այլևս Գերմանիա անկարող է իր չարաշուք և ժխտական ազդեցութիւնը քաղաքակիրթ աշխարհի մարդասիրական ձեռնարկներուն նժարին մէջ դնել—զի այս տողերը հրատարակուած պահուն դաշնակից պետութեանց բանակները, նախախնամութեան անյեղլի կամքովը, ջախջախած պիտի ըլլան մօտիկ կէս դարէ ի վեր մարդկութեան խրտուիլակը եղող տեւտոնեան այդ ամբարիշտ ույժը—հիմա այլևս ժամանակ է հայկական բարենորոգմանց կենդանաւոր, անբաւական և թիւրք պաշտօնական անպարկեշտութեան ձեռքը գործիք եղող «ծրագիրը» պատռել, մէկդի նետել և անոր տեղ ռուս վեհանձն պետութեան սկզբնական առաջ ծրագրին գործադրութիւնը պահանջել։

Յիշենք այստեղ ռուսական ծրագրին երկու ամենագլխաւոր պայմանները։

ա) Հայկական վեց նահանգները միանալով կը կազմեն մի ընդհանուր կառավարչութիւն, որն որ կը կառավարուի Եւրոպայի կողմէ նշանակուած մէկ ընդհանուր կառավարիչէ ձեռամբ, ազգաւ եւրոպացի, պայմանաւ որ այդ եւրոպացին օսմ. կառավարութեան պաշտօնեայ չլինի։

բ) Եւրոպացի ընդհ. կառավարիչը երկրին բոլոր ներքին գործերը կը կառավարէ սահմանադրական ընդհ. ժողովով մը, որն որ բնաւ կախում չի կրնար ունենալ Պօլսոյ կեդր. կառավարութենէն՝ վեց միացեալ նահանգներու նկատմամբ տրուելիք որոշմանց մասին։

Անա ռուսական սկզբնական ծրագրին այս երկու գլխաւոր պայմաններուն գործադրութեան շնորհիւ է, որ թիւրքահայերու կարևոր մէկ մասը ազատ շունչ կրնայ շնչել և խաղաղ զարգացման աշխատանքը ողջունել։

Եւ այն Ռուսիան, որ Արևելքի քրիստոնէից դարաւոր պաշտպանը հանդիսացաւ, այս բարիքը պիտի ընէ անշուշտ Թիւրքիոյ հայ քրիստոնեաներուն։

Մենք ամենքս Մեծին Ռուսիոյ Վեհապետէն պիտի աղերսենք այդ բանը ազգովին...։

Եւ Ցարը Իր հովանին չպիտի զլանայ մեզի, ո՛չ, չպիտի կրնայ զանի զլանալ քրիստոնէութեան այդ մեծ պաշտպանը։

Ալէքսանդրիա — Լեւոն Մկրտիչեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՑԵԱԼԻ ՑՈՒՑՈՒՄՆԵՐԸ

«Ապագայի համար» վերնագիրը կրող յօդուածում խօսելով գալիք օրերի համար կատարվող աշխատանքի մասին ասացինք, որ բոլորը ձուլվելու են մի նպատակով և մի գործելակերպով. նպատակը լինելու է ազգային դատի պաշտպանութիւնը, իսկ գործելակերպը լինելու է հին փորձերից և դառն խրատներից բղխող ինքնաքննութեան ցուցումները, միախառնված հերոսական անձնուիրութեան հետ։

Գործելակերպը շատ կարևոր նշանակութիւն ունի իւրաքանչիւր աշխատանքի ընթացքի և վախճանի վերաբերմամբ։ Աշխատաւորի գործելու եղանակից է կախված ամեն ինչ։ Մասնաւոր ձեռնարկութիւնների մէջ գործելակերպը որոշում են ձեռնարկողները, և եթէ այդ գործելակերպը, տակտիկան անաջողութեան է հանդիպում, պատասխանատու լինում են ձեռնարկողները իրանք, նրանք են վնաս կրողները։ Ուրիշ բան է, երբ հանրական ազգային աշխատանքի գործելակերպն է որոշվում. այստեղ գործելակերպի անաջողութեան դէպքում տուժում է ամբողջ ազգը. և որովհետև տուժողը ամբողջ ազգն է, պէտք է որ նա հէնց ինքը որոշէ գործունէութեան եղանակը, ինքը ձեռնարկող հանդիսանայ որպէսզի տուժելու դէպքում բոլորը պատասխանատու լինեն, այլ ոչ անհատներ։ Բայց միայն այս տուժելու պատասխանատուութեան տեսակէտը չէ, որ հարկադրում է մեզ հասարակական գործը խլել անհատների ձեռքից. կայ և անհատի ձեռնհասութեան խնդիրը. արդեօք ո՞րքա՞ն ձեռնհաս է թէկուզ ամենահանճարեղ անհատը անօրինելու հասարակութեան բաղդը՝ առանց այդ հասարակութեան հաճութեան և սանկցիայի։ Անհատը, որ միշտ ապրում է իր անձնաւորութեամբ և որն ունի զգացմունքներ, չէ կարող դիտողութեան ընդարձակութիւն ունենալ, և շատ բան վրիպելու է նրա հայեացքից. այդպէս լինում է մինչև անգամ և այն դէպքում, երբ անհատը անկեղծօրէն տոգորված է հանրական խնդրով։ Մինչև անգամ վկայեալ հասարակական շիտակ գործիչներին միայնակ չը պէտք է թողնել հանրական գործելակերպը որոշելիս և գործադրելիս։ Հանրական գործերը սխալներից և թերութիւններից ազատ կացուցանելու համար պէտք է անօրինվին հաւաքական կամքով և հասարակութեան համաձայնութեամբ։

Այս է այն առողջ սկզբունքը, որ կիրառելու ենք իւրաքանչիւր հասարակական գործ աչքի անց կացնելու ժամանակ։

Այսօր հերթական է դարձել մի մեծ խնդիր, որ երկար անցեալ ունի. դա հայերիս դարաւոր իղձն է, վարդագոյն արշալոյսի յոյսը։ Շատ անգամներ հրապարակ է եկել այդ խնդիրը, զարթնել են ազգային տրամադրութեան մէջ հին երազները, անհատները նուիրվել են այդ երազներին, ընտրել են իրանց համար գործելակերպ, ուղղված ազգային դատի աջող լուծմանը։ Մենք գիտենք այդպիսի գործողներից շատերին. ահա մէկը՝ Իսրայէլ Օրին, որ իր անհատական ջանքերով հայրենիքն էր ուզում ազատել բռնակալի լծից։ Իսրայէլ Օրին ոչինչ չը խնայեց իր գործի համար. նա եւրոպական իշխանների տրամադրութիւնը գրաւեց, զօրքով օգնելու խոստումը առաւ, բայց ոչինչ դուրս չեկաւ, որովհետև Իսրայէլ Օրին մի անհատ էր, մի հատ ծաղիկ, որ ցանկանում էր գարուն բերել. մասսան, հասարակութիւնը անկազմակերպ էր, անտեղեակ՝ անհատների գործելակերպին, չէր մասնակցում իրան համար կատարվող աշխատանքին։

Կազմակերպված չէ եղել մեր ժողովուրդը և ռուս-թիւրքական պատերազմների ժամանակ։

1828 թ. պատերազմի ժամանակ թէև հայ կամաւորների խմբեր կազմվեցին, Բայազիդի պաշտպանումը եղաւ 2000 հայ զինուորներով, Կարսի սահմանը պաշտպանվում էր 800 հայ զինուորներով, բայց՝ չը նայած հայ զինուորների խոշոր թւին՝ դարձեալ ոչինչ դուրս չեկաւ. ժողովուրդը անկազմակերպ էր. նա հետևում էր անհատների ցուցմունքներին, ինքը բնաւ չարտայայտվելով. այն ժամանակ սկսվեց գաղթականութիւնը, և 90,000 հայեր Անդրկովկաս անցան։ 1855 թ. պատերազմը միայն դառնութիւն և նոր դժբաղդութիւններ բերեց հայերին, դարձեալ հայերի անկազմակերպված լինելու պատճառով. 1877—78 թւականների վերջին պատերազմին թէև առաջին պատերազմի նման գործում էին հայ կամաւորներ, Րաֆֆու հերոսներն էին հրապարակի վրա, հայ ազգաբնակութիւնը բոլկռանքով էր ընդունում ռուս զինուորների նուաճումները, բայց այդ բոլորի հետևանքը եղաւ Բեռլինի դաշնադրութեան ձախող 61-րդ յօդուածը, որ մեռած տառ մնաց և երբէք իրագործում չունեցաւ, որովհետև հայերից հրապարակ էին եկել միայն անհատներ, որոնց աղերսագրերը ձեռներէն մօտեցան «հարիսայի կաթսային» և ոչինչ չը ստացան. թուղթը թուլացաւ և պատռվեց. պէտք էին «երկաթէ շերեփներ», որ պատրաստելու էր կազմակերպված և միաբան ազգը միահամուռ կերպով։ Այն ժամանակվայ հայ սերունդի անկազմակերպ լինելն էր պատճառը, որ ծագեց 1879—80 թւականի սոսկալի սովը։

Վերջին տասնամեակներում ևս կատարվել են խրատական շատ դէպքեր, տեղի են ունեցել անհատների առանձնակի աշխատանքներ յանուն ընդհանուրի, և գիտենք, թէ ինչպէս վերջացան։ Մասնակի գործելու և անջատ աշխատանքի փորձերը սպառածների զարկվեցին և մեռան, թողնելով մեզ մի պատգամ՝ կազմակերպված գործեցէ՛ք։

Հին գործիչները իրանց գերեզմաններից թելադրում են մեզ վերջ տալ անհատական բարի ցանկութիւններին, մեծ-մեծ ծրագիրներին, կազմակերպվել և ընտրել ընդհանուր ծրագիր, մի գործելակերպ. «Գունդ բազում հասանել գայ՝ բերելով աստուածասիրացն պսակս երկնաւորս. արդ՝ որք ցանկայքդ առնուլ, աճապարեցէք»—ասում է քաջ զօրավար Մեծն Վարդանը։ Եղիշէն անիծում է Վասակին, որ երկպառակութիւն գցեց հայերի կազմակերպութեան մէջ և իր անհատական ծրագիրը գերադասեց։ Խորենացին արտասվելով ողբում է հայերի անմիաբանութիւնը և այդ է պատճառ բերում նրանց պարտութեան։ Կազմակերպվեցէք և միացէք—կանչում են մեզ միւս բոլոր գործիչները, որոնք իրանց ժամանակ ճաշակել են անմիաբանութեան և անջատ գործունէութեան դառն պտուղները։

Այսպիսով անցեալի ցուցումները խմբովին ասում են մեզ, որ անհրաժեշտ է միաբան գործունէութիւն, պէտք է միացնել անհատների ույժերը և դրանց մի ուղղութիւն տալ, հատ ու կտոր ձայները միացնել մի ներդաշնակ համերգի մէջ, առուակները միացնել վարար գետի մէջ և անհատները միացնել մի կազմակերպութեան մէջ։

Գ. Տէր-Ռուբինեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Ղարաբաղի լուրեր

Խանքէնդ, 27 օգոստոսի

Ղարաբաղն ամբողջ օգոստոս ամսում ամպամած էր, որ ընդ մէջ տեղացող անձրևները զգալի վնասներ տուին երկրագործ ժողովրդին։ Կարծես քիչ էին՝ կարկուտն ու հեղեղը, այժմ էլ կալը դուրս բերած խուրձերը մնում են անձրևի տակ փտելիս։

Դաշտավայրերում արդէն վերջացած են ամառվայ աշխատանքները. սարից էլ քօչուորները համարեա թէ ցած են եկել իրանց տեղերը. իւղի պուտը ծախում են 21 րուբ., պանրի պուտը՝ 5—6 ր.։

Այժմ շուկայում կենսական մթերքների գները հետևեալն են ներկայացնում. ցորենի պուտը 1 ր. 20—1 ր. 45 կ., ալիւրինը՝ 1 ր. 50—1 ր. 70 կ., գարունը՝ 70—80 կոպ.։

Այս գները յոյս կայ որ իջնեն, եթէ միայն մեր աչքածակ գիւղացիները զսպեն իրանց ագահութիւնը։ Այն գիւղացին, որի ցորենի խուրձերը դեռ կալումն են և գուցէ մի տարվայ պաշար ունենայ, գրաստներով գալիս է շուկայից ցորեն, գարի գնելու. ունեցողն էլ է գալիս շուկայ, չունեցողն էլ. ապա էլ ինչո՞ւ պէտք է զարմանալ, որ ցորենի կամ գարու գինը աւելացնում է թուրք ծախողը։

Զարմանալի երևոյթ է. թուրքը, որ 6 ամսվայ պաշար ունենայ, կը ծախէ կէս մասը, ասելով՝ «Աստուած ողորմած է», իսկ հայը, որ ամբողջ տարվայ պաշարն ունենայ, դարձեալ այնպէս ցոյց կը տայ իրան, որ կարծես սովից նոր է ազատվել։

Եւ որքան վնաս է բերում այդ աչքածակութիւնը. այդ միայն կարելի է իմանալ Աղդամի կամ Կարեագինի շուկայում, որտեղ ունեցողը և չունեցողը ցորենի և գարու ջուալն իրար ձեռքից խլելով՝ բարձրացնում են գները՝ ի վնաս իրանց գրպանի։

Ժամանակ է խելքի գալու, որ շուկայի մթերքների գները չեն բարձրանայ, եթէ մի քիչ տակտիկայով և առանց աչքածակութեան վարվել իմանանք։

Ա. Ասլանեան

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Երէկ, սեպտեմբերի 5-ին, Թիֆլիսի նահանգական դատարանի քրէական բաժնում նշանակված էր Հ. Առաքելեանի կողմից զրպարտութեան մէջ մեղադրվող Յովհ. Թումանեանի գործը։ Ինչպէս յայտնի է, Յ. Թումանեանը մի հայ թերթում թոյլ էր տուել իրան վիրաւորել Հ. Առաքելեանի 35 տարի առաջ վախճանված հօր՝ Աստուածատուր Առաքելեանի յիշատակը, ուստի Հ. և Արշակ Առաքելեանները զրպարտութեան դատ էին յարուցել Յ. Թումանեանի դէմ, մեղադրելով նրան 1535-րդ յօդուածի 2-րդ կէտով։

Թէև Յ. Թումանեանի կողմից մօտ 20 հոգի վկաներ էին կանչված, որոնց թւում նաև Լէօ, Ս. Յարութիւնեան և այլք, բայց նրա կողմից կանչված վկաներից եկել էին միայն 2 հոգի՝ Յ. Խաչատրեան և Ս. Սահակեան, իսկ Հ. Առաքելեանի կողմից վկայ կանչված 3 հոգուց եկել էին 2-ը (Ալ. Մելիք-Ազարեան և Մ. Սուլխանեան)։

Յ. Թումանեանի պաշտպանն էր Գ. Խատիսեան. մասնաւոր մեղադրող հանդիսացան երդ.-հաւատարմատար Ս. Արծրունի՝ Հ. Առաքելեանի կողմից, և Ա. Առաքելեան։

Դատարանի նախագահը առաջարկեց կողմերին հաշտութիւն կայացնել։

Մեղադրողներ Ս. Արծրունի և Ա. Առաքելեան, ինչպէս և Հ. Առաքելեան յայտնեցին, որ հաշտութիւնը հնարաւոր է միայն մի դէպքում, այն է՝ եթէ Յ. Թումանեանը ներողութիւն խնդրէ կամ ցաւ յայտնէ, որ զուր տեղ զրպարտել է իրանց հօրը և իրան՝ Հ. Առաքելեանին։ Յ. Թումանեանի պաշտպան Գ. Խատիսեան յայտնեց, որ ինքն ոչինչ չունի հաշտութեան դէմ այդ ձևով, բայց միայն այն պայմանով, որ Հ. Առաքելեանն ևս ցաւ յայտնէ, որ անուանել է «Մշակի» մէջ Յ. Թումանեանին անակալեզ և այլն։ Ս. Արծրունին յայտնեց, որ խնդիրը վերաբերելով մի հանգուցեալի յիշատակին՝ այդպիսի փոխադարձ հաշտութիւն չէ կարող տեղի ունենալ. հանգուցեալի վիրաւորված յիշատակը պէտք է վե-

[illegible]

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

◆ Երէկ, ամսոյ 5-ին, ռուսական զօրքի [illegible] իթով քաղաքը զարդարուած էր դրօշակներով և գրեթէ բոլոր եկեղեցիներում հանդիսաւոր մաղթանքներ կատարվեցին ռուսաց զօրքի նոր յաղթութիւնների համար։

◆ Երէկ, փոխարքայի ամուսին Ե. Ա. Վօրօնցօվա-Դաշկօվայի անուանակոչութեան օրը զինուորական տաճարում մաղթանք կատարվեց։ Մաղթանքին ներկայ էին վարչական և քաղաքացիական հաստատութիւնների պաշտօնեաներ և շատ կողմնակի անձինք։

◆ Անդրկովկասի երկաթուղիների կառավարիչը կարգադրել է, որ կայարաններում թոյլ տան պատերազմից վիրաւորվածներին օգնող ընկերութիւնների և կազմակերպութիւնների անդամներին հանգանակութիւն անել կայարաններում, բայց այն պայմանով, որ նուիրաբերութիւնները առանձին տուփերի մէջ հաւաքվեն, իսկ հանգանակութիւն անող անձինք էլ իրանց լիազօրութիւնը հաստատող համապատասխան դօկումենտ ներկայացնեն։

◆ Զինուորական հաղորդակցութիւնների կառավարչի վարչութիւնը յայտնում է ընդհանուրի գիտութեան, որ զինուորական տեղափոխութեան ընդհատման պատճառով, այժմ հնարաւորութիւն կայ վերականգնել առևտրական գնացքների երթևեկութիւնը։ Ապրանքները տեղափոխելու կարգն և պայմանները նոյնն են, ինչ որ խաղաղ ժամանակ։ Մինչև նոր կարգադրութիւն ժամանակաւորապէս առանց հերթի տեղափոխվելու են ալիւրը և փայտը, իսկ միւս ապրանքները հերթով։ Սրա հետ միաժամանակ յայտարարվում է, որ սեպտեմբերի 6-ից գործադրութեան մէջ են մտնում մարդատար լրացուցիչ գնացքներ։ Թիֆլիսից Բագու №№ 5 և 6 գնացքները և Թիֆլիսից Բաթում №№ 9 և 10։ Այս գնացքների երթևեկութիւնը կատարվելու է խաղաղ ժամանակի կարգով, միայն թէ զինուորական գնացքներին առաւելութիւն է տրվելու։

◆ Պատերազմից վիրաւորվածներին օգնող քաղաքային կենտրոնական կոմիտէտին նահանգապետի կողմից թոյլատրված է սեպտ. 22-ին միօրեայ հանգանակութիւն անել դրօշակների վաճառումով։

◆ Պ. Ս. Դորոժնովի առևտրական տան բաժանմունքի ծառայողները որոշել են իրանց ստացած ռոճիկներից 2% յատկացնել պատերազմից վիրաւորվածների օգտին։ Առ այժմ նրանք 80 րուբլի են նուիրել այդ նպատակով։

◆ «Վիսոցկի և Ընկ.» առևտրական տան Թիֆլիսի բաժանմունքը պատերազմից վիրաւորվածների կարիքների համար 1000 րուբլի է նուիրել քաղ. կենտրոնական կոմիտէտին։

◆ Ռուսական ակումբի աւագների խորհրդին թոյլատրված է վիրաւորների և պահեստիների ընտանիքների օգտին հանգանակութիւն բանալ։

◆ Վրացական խմբի դերասանները որոշել են իրանց ստացած ռոճիկներից 1% յատկացնել պատերազմից վիրաւորվածների ընտանիքներին։

◆ Զբաղմունքները 1-ին առևտրական դպրոցում սկսվելու են սեպտ. 9-ին։

◆ Կայսերական Ռուսական Պտղաբուծական Ընկ. Կովկասի ճիւղի ինստրուկտոր Բ. Բ Բաղրամով մեկնում է Երևանի նահանգը՝ պարզելու թէ գարնանը եղած ցրտերը որքան վնաս են հասցրել խաղողի տունկերին և պտղատու ծառերին ընդհանրապէս։

◆ Քաղաքային արհեստաւորաց դպրոցում զբաղմունքները կը սկսվեն ամսիս 9-ին։

◆ Սեպտ. 4-ի երեկ. հրդեհվեց Ռոտինեանի և Թամամշեանի սղոցարանը, որը գտնվում է Վէլիկօկնեաժեսկայա փողոցի վրա։ Հրդեհը սկսվեց երեկոյեան ժամը 6-ից և տևեց մինչև գիշերվայ ժամը 12-ը։ Վնասները հասնում են մինչև 70,000 րուբլու։ Հրդեհաշէջների շնորհիւ հարևան սղոցարանները և պահեստները ազատ մնացին կրակից։

◆ Քաղաքային վարչութիւնը պատերազմի կանչված զինուորների ընտանիքներին նպաստ է տալու՝ սեպտեմբերի 6-ին ու 10-ին «Բիրժա Տրուդայի» գրասենեակում, սեպտեմբերի 7-ին և 11-ին քաղաքային աճրդարանի դահլիճում, 8-ին և 12-ին սեպտեմբերի՝ Հաւլաբարում, Կախետինսկայա փողոցի մօտիկ առևտրա-արդ. գործակալի գրասենեակում, և 9-ին ու 13 սեպտեմբերի՝ Ելիզավետինսկայա փողոցի վրա № 10 տանը (ագենտի գրասենեակում)։

—

ԿՈՎԿԱՍ

◆ Կիսլովօդսկի մօտերքը, սարերում ձիւն է եկել այս օրերս։ Այժմ մառախլապատ և ցուրտ եղանակ է տիրում Կիսլովօդսկում։

◆ Սեպտեմբերի 2-ին Պետրօգրադից Բագու է ժամանել Պետ. Դումայի պատգամաւոր Մ. Պապաջանեան։ Մինչև պատերազմի յայտարարութիւնը պատգամաւորը, որ գտնվում էր Ֆրանսիայում, աջողեցրել է Լօնդօնի և Սկանդինաւեան երկրների վրայով անցնել Ռուսաստան։ Պետրօգրադում Մ. Պապաջանեան մասնակցել է Պետ. Դումայի անդամների՝ պահեստիների ընտանիքներին օգնելու և վիրաւորներին խնամելու գործին վերաբերեալ աշխատանքներին։

◆ Բագուի Հայոց Կուլտ. Միութեան պահեստիների ընտանիքներին օգնող գլխաւոր կոմիտէտը մինչև այժմ այդ նպատակով ստացել է 6299 ր. 26 կոպէկ նուիրաբերութիւն զանազան հիմնարկութիւններից և անձերի կողմից։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍՈՒԼԹԱՆՆԵՐՈՒ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸՆ

—

Կ. Պոլիս, 8 օգոստոս

Կ. Պոլսոյ մէջ սարսափը ընդհանուր է։

Կառավարութիւնը լրջօրէն կը պատրաստուի պատերազմի՝ դիմելով այնպիսի արտասովոր միջոցներու, որոնք և ոչ մէկ երկրի մէջ տեսնուած են։ Արդէն ըսեր էի, թէ զինուորական գրաւումները այնպիսի ձև մը առած են, որ աւելի աւազակութեան ու կողոպուտի կերպարանք ընդունած է գործը։

Թիւրք կառավարութիւնը եւրոպական կառավարութեանց իրարու դէմ պատերազմելէն օգտուելով բոլոր կապիտիւլասիոնները մէկ հարուածով ջնջած է և օտարահպատակներու իրաւունքները երբէք չի յարգեր։

Օտար շոգենաւեր կը խուզարկուին, օտար հաստատութիւններ կը բռնաբարուին։

Դեսպանները իրենց հպատակներուն խոհեմութեան յորդոր կուտան, անշուշտ առաջիկային մաքրելու համար հաշիւը։

Թիւրքերը ոչ միայն անարգանքներ ընելով բաւականացան, այլ նոյն իսկ յանդգնեցան նախատել անգլիական դրօշը։

Ղալաթիոյ մէջ անգլիական գաղութը հաստատած է կօօպերատիվ ընկերութեան մը ձեռամբ նպարեղինաց մեծ վաճառատուն մը։ Գրաւման համար կարգ մը զինուորականներ կը ներկայանան նոյն վաճառատունը։ Պաշտօնէութիւնը կընդդիմանայ և չի թողուր, որ առանց դեսպանատան գիտութեան ոևէ ապրանք գրաւուի։ Զինուորականները բռնի կուզեն ապրանքները առնել։ Ասոր վրայ հաստատութեան վրայ կը պարզեն անգլիական դրօշակ։ Զինուորականները անարգանքը իր ծայրագոյն սահմանին հասցնելու համար դրօշը վար առնելով կը պատռեն։

Այս անարգանքին համար արտաքին գործոց մինիստրութեան կողմէ յատուկ պատգամաւորութեամբ մը, կըսուի թէ, յետոյ ներում խնդրուած է, և անգլիական գեղեցիկ դրօշ մը տարուած է պատռուածին տեղ կախուելու համար, սակայն դեսպանը մերժած է այս դրօշը և պաղ ընդունելութիւն մը ըրած է պատուիրակութեան, ըսելով թէ նոր դրօշի մը պէտք չկայ, քանի որ արդէն նորը կախուած է, իսկ պատռուածը պահուած է դեսպանատան մէջ։

Թիւրքերու մէջ հանրային կարծիքը երբեակ համաձայնութեան դէմ գրգռելու համար ամէն տեսակ ձեռնարկներ կըլլան։ Իգմիրի երեսփոխան Ուէջգուլլահ էֆ. [illegible] ներու մէջ գրգռիչ քարոզներ կը խօսի ընդդէմ Անգլիոյ և ի նպաստ Գերմանիոյ։

Գերմանասէր տրամադրութիւնները քաջալերելով չէ, որ միայն կը բաւականանան, այլ նոյն իսկ պատերազմի դաշտէն հասած լուրերու մէջ կուզեն հրատարակուած տեսնել այն լուրերը, որոնք գերմանական յաջողութիւններ մատնանիշ կընեն և ֆրանսական ու ռուսական յաղթութիւնները սուտը կը հանեն։

Ֆրանսական, ռուսական և անգլիական հիւպատոսարանները, տեսնելով որ հանրային կարծիքը մոլորեցնելու ձեռնարկներ կըլլան և յայտնի կողմնակցութիւն մը ցոյց կը տրուի ի նպաստ Գերմանիոյ, հիւպատոսարաններու դրան քով սկսան փակցնել յայտարարութիւններ պատերազմի ընթացքին վրայ։

Կառավարութիւնը այս շաբթու արգիլեց այդ յայտարարութեանց հրատարակութիւնը տեղական մամուլին մէջ, և միւս կողմէն խուժանին ձեռքով քանիցս անգամ պատռել տուաւ այդ թուղթերը։

Հիւպատոսարանները պարտաւորուած իրենց ներքին դրան վրայ փակցնել սկսան այդ հաղորդագրութիւնները։

Կառավարութիւնը՝ արտաքին աշխարհին հետ յարաբերութիւնները աւելի ևս խզելու և պատերազմին վրայ ստոյգ լուր առնելու կարելիութիւն չտալու, այլ միայն իր ուզած լուրերը հաղորդելու համար հրատարակելով նոր օրէնք մը՝ արգիլեց մասնաւոր հաստատութեանց անթել հեռագրի կայաններ ունենալ և մտաւ օտար հաստատութիւններէ ներս ու քանդեց անոնցմէ մի քանին։ Նոյնպէս օրէնք դրաւ, որ օտար շոգենաւեր նաւահանգիստներէ ներս մտած պահուն իրենց անթել հեռագրի գործիքները յանձնեն կառավարութեան՝ վերադարձին ստանալու համար։

Ասոնք ամէնը ցոյց կուտան, թէ Թիւրք կառավարութեան կողմէ արտասովոր միջոցներ ձեռք կառնուին ժողովուրդը ճշմարտութեան անգիտակ պահելու և սուտ լուրերով զայն գրգռելու ու խանդավառելու համար, ով գիտէ ինչ դժոխային ծրագրով։

Որչափ որ Թիւրք կառավարական մամուլին գրուածներէն կերևայ, Թիւրքիոյ արդի վարիչները, անմտունելի յիմարութեամբ մը, նետուիլ կուզեն արկածախնդրութեան մը մէջ և կուզեն պատերազմի մը բռնուիլ Գերմանիոյ հաշւոյն՝ երրեակ համաձայնութեան պատկանող պետութեանց հետ։

Ասոր համար գետին յարդարել կը կարծեն շարունակ գրելով իբր թէ Կովկասէն առնուած տեղեկութիւններ, որոնցմով Կովկասը ցոյց կը տրուի հրդեհի մէջ, բոլոր իսլամները ոտքի ելած, ռուս կառավարութիւնը անզօր այս ապստամբութիւնը զսպելու։

Այս շաբթու նոյն ոճը գործածել սկսան նաև Անգլիոյ համար։

Այսօր, օրինակի համար, «Թասֆիրի Էֆքեար» լրագիրը կը հրատարակէր սա նշանաւոր տողերը՝ «Խռովք իսլամական աշխարհին մէջ» վերնագրով.

«Ըսած էինք թէ մեր «Սուլթան Օսման» և «Րէշադիէ» դրէդնօթներուն Անգլիոյ կողմէ յափշտակուիլը ընդհ. խռովք պիտի պատճառէ իսլամական աշխարհին մէջ և այս խռովքը վնասակար հետևանքներ պիտի ունենայ Անգլիոյ համար։ Մեր առած տեղեկութիւնները կը հաստատեն այս ենթադրութիւնը։ Հաւաստի աղբիւրէ մեր ստացած լուրերուն համաձայն, Հնդկաստանի իսլամ ժողովուրդը, լսելուն պէս՝ որ մեր երկու դրէդնօթներն Անգլիոյ կողմէ գրաւուած և յափշտակուած են, վերջին ծայր խռովքի և յուզման մատնուած է, և այս խռովքը կարգ կը վայրերու մէջ ըմբոստութեան և խռովութիւններու տեղի տուած է։ Այժմ Հնդկաստանի շատ մը վայրերուն մէջ իսլամներն Անգլիոյ դէմ զէնք առած են և անգլ. պաշտօնեաներուն և զօրքերուն կը սպառնան։ Մասնաւորապէս ուշագրաւ է, որ այս ընթացքը լոկ Հնդկաստանի մէջ սահմանափակուած չէ, այլ Աւղանստանի և Բէլուճիստանի մէջ ալ ծաւալած է, և այս երկու երկիրներուն իսլամ բնակիչները գործակցած են իրենց հնդիկ կրօնակիցներուն։

«Եգիպտոսէն եկած լուրերն ալ ապահովիչ չեն Անգլիոյ համար։ Անգլ. կարգ մը մարտանաւերուն Միջերկրական նաւաբաժինէն անջատուելով իսկոյն Աղէքսանդրիա փութալն ակներև ապացոյց է, թէ Անգլիա եգիպտացիներուն կողմէ ալ սպառնալիքի ներքև է։ Խնդիր է, թէ Անգլիա Եւրոպայի մէջ զբաղած ատենը ինչ կերպով պիտի յաջողի ապստամբութիւն մը զսպել»։

Այս տեղեկութիւններով կուզեն գրգռել և բարոյական կորով ներշնչել Թիւրքերուն։

Սակայն, ինչպէս երևոյթները ցոյց կուտան, ընդհակառակը բուռն հակառակութիւն մը կայ պատերազմին դէմ, և իսլամ ու ոչ-իսլամ Թիւրքիոյ բոլոր բնակիչները դէմ են պատերազմին։

Կոնիայի խռովութիւնները կը շարունակուին, ինչպէս կը հաստատուի այս շաբթու կառավարութեան ըրած մէկ երկու կարգադրութիւններէն։

Կավաքը Մուսթաֆայի խնդրոյն համար ռուս դեսպանատան պահանջմամբ ոստիկանական տեսչութենէն ու Ադանայի կուսակալութենէն պաշտօնանկ եղած նշանաւոր Ազմի բէյը, որ յետոյ Իթթիհադը Զօրումէն երեսփոխան ընտրելով մխիթարած էր, Կոնիայի կուսակալ կարգուեցաւ և անմիջապէս իր պաշտօնատեղին գնաց խստութեամբ պայքարելու համար։

Իրեն հետ տրուեցաւ նաև Կ. Պոլսոյ ամենափափուկ նկատուած կայաններէն մէկուն՝ Պերայի ոստիկանապետը, որ Կոնիայի մէջ նոյն պաշտօնը պիտի կատարէ։

Այս շաբթու դարձեալ զրոյց ելաւ, թէ Կեսարիոյ և Վանայ մէջ ալ խռովութիւն ելած է զինուորագրութեան պատճառով։ Ասոնց առաջքը առնելու համար կառավարութիւնը խիստ միջոցներու կը դիմէ։ Այս շաբթու հրատարակեց յաւելուածական առժամեայ օրէնք մը ընդդէմ զինուորական դասալիքներու։ Այս օրէնքով 10 օր պայմանաժամ կուտայ զօրակոչին չպատասխանողներուն, հակառակ պարագային սպառնալով հրացանի բռնել, երբ ձեռք անցուին։

Այս խիստ տնօրէնութիւններով կառավարութիւնը կուզէ սարսափ պատճառել զօրակոչին խոյս տուողներուն և պարտաւորել զանոնք, որ ժամ առաջ գան-ներկայանան բանակին։

Տնտեսական, բարոյական և ընտանեկան կեանքը քայքայուած է հոս։ Բանակին վիճակը անտանելի է պարզապէս։ Զինուորները օրերով անօթի կը մնան։ 32—45 տարեկան քրիստոնեաները, որոնք զէնքի տակ կը կոչուին, բնաւ մարզանք չեն տեսած և մինչև 1908 թուականն արդէն զինուորական տուրք վճարած են իրենց ծնած օրէն հաշուելով։

Այս տեսակէտով սարսափը ընդհանուր է և բոլոր ոչ-իսլամներն իրենց գոյքերը, խնայողութիւնները և այլն ստիպուած են փչացնել փրկանքը (43 ոսկի, 350 րուբլի մերձաւորապէս) միանուագ վճարելու համար։

Կառավարութիւնը մասնաւորապէս կարծես ուրախ է իր պատճառած ընդհանուր աւերին ու կործանումին համար և բոլոր կարելի միջոցները կը գործածէ՝ աւելի շատ դրամ կորզելու համար։

* * *

Շաբթուան գլխաւոր դէպքերէն մէկն ալ եղաւ ներքին գործերու մինիստր Թալէաթ բէյի և երեսփոխանական ժողովի նախագահ՝ Խալիլ բէյի ուղևորութիւնը դէպի Սօֆիա և Ռումանիա, որ զանազան մեկնութեանց տեղի տուաւ։ Հաւանօրէն երիտասարդ թիւրքերը փորձ մը ըրին շահելու համար Բուլղարիոյ բարեկամութիւնը՝ անոր հողէն անցնելով Յունաստան արշաւելու համար և փորձեցին ձեռք բերել բարեացակամ թոյլատուութիւնը Ռումանիոյ՝ իրենց ծրագրած գործողութեան դէմ արգելք չըլլալու համար։ Սակայն առ այժմ երևոյթները թիւրքաց նպաստաւոր չեն թուիր։

Հայորդի

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

I

Թաւրիզ, 29 օգոստոսի

Վերջապէս Թէհրանն իր ցանկացածին հասաւ։ Առանց իմանալու, թէ ինչ քաղաքականութիւն ու համաձայնութիւն տեղի ունեցան, յայտնում եմ միայն, որ այսօր նահանգական կառավարութիւնը յայտարարեց հասարակութեանը նոր նահանգապետի փոխանորդ Ռաշիդ Միւլքի նշանակվելը ժամանակաւորապէս և մուտքը քաղաք երեկոյեան ժամը $5^1/_2$-ին. արդարև մեծ հանդիսաւորութեամբ և թնդանօթի արձակմամբ քաղաք մտաւ Ռաշիդ Միւլք, որին ընդառաջել էր մեծ բազմութիւն։ Մինչև նոր նահանգապետ Ֆարման Ֆարմայի հասնելը, կը կառավարէ նորեկը։ Շուջա-ուդ-Դովլէն քաշվել է Մէմէդապադ իր բնակարանը և, ասում են, մշտական բնակութիւն ընտրելու է Ղրիմը։

Հ.

II

Ղազվին, 22 օգոստոսի

Ներկայիս աշխարհասասան պատերազմը իր բնական հետևանքներն ունեցաւ նաև Պարսկաստանի համար. բարձրացան զգալիօրէն արտասահմանեան ապրանքների գները, իսկ վաճառականութիւնը բոլորովին թուլացաւ։

Այժմ ամենաւրեք խօսակցութեան նիւթը պատերազմն է. նա դարձել է օրակարգի հարց։ Պարսիկ շրջաններում և թերթերում առասպելական լուրեր են պտտվում գերմանական զօրքի երևակայական աջողութիւնների մասին, լուրեր, որոնք այնքան համապատասխանում են պարսիկների բնածին յատկութիւններին և բուռն իղձերին։ Նրանց համոզմունքով՝ Գերմանիան Պարսկաստանի անկեղծ բարեկամն է. և նրա անխորտակելի ուժի անտարակուսելի յաղթութեամբ՝ իրանց հայրենիքը կը վերականգնվի։ Նրանք դեռ չեն ըմբռնել, որ Պարսկաստանի ներկայ օրհասական վիճակը ոչ թէ հետևանք է այս կամ այն կառավարութեան երևակայական թշնամութեան, այլ գլխաւորապէս իրանց պատմական յետամնացութեան։ Թէհրանի «Իստաղ» թերթը միակն է, որ առանց տարվելու թթու հայրենասիրութեամբ՝ անկողմնակալօրէն լոյս է ընծայում Րէյտէրի գործակալութեան հեռագրաւլուրերը, որպիսի իրաւունք ամբողջ Պարսկաստանում վերապահված է միայն նրան։

Ամսիս 20-ին ռուս սիրողները ռուսաց ակումբի թատերասրահում ներկայացրին երկու կատակերգութիւններ՝ յօգուտ վիրաւոր զինուորների։ Խաղն անցաւ աջող։ Ներկայ էին մեծ թւով հայեր։

Թղթակից

Խմբագիր-հրատարակիչ՝
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոյս տեսաւ
ՍՏՈՅԳ
Հայոց պատմութիւն
Համաձայն նորագոյն հետազօտութիւնների
կազմեց
Ց. ԴԱՂԲԱՇԵԱՆ
Գինը 50 կոպ.
Նոյն հեղինակի
РУССКАЯ АЗБУКА для армянскихъ школъ. Շքեղ հրատարակութիւն պրօյիմներով, պատկերազարդ, գ. 20 կ., Բ. տարի գ. 40 կ.
Ռուս-Հայ լիակ. բառարան . գ. 8 ր.
Հայ-Ռուս լիակ. բառարան . գ. 6 ր.
Աշխարհաբարի քերականութիւնը, գ. 50 կ.
Ռաբբէնի նորագոյն ինքնուսոյց, գ. 25 կ.
Դիմել՝ А. Дагбашяну. Тифлисъ. Великокняжеская, 69. 842. 1—1

Թիֆլիսի Մանրաշեան Առևտրական Դպրոց

Աշակերտների ընդունելութիւնը շարունակվում է։ Այբուբենական բաժանմունքում ընդունվում են երեխաները առանց նախնական պատրաստութեան։ (ա.օ.) 836. 3—2

ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ ԴՊՐՈՑ
Ն. Գ. ՇԱՀՈՒՄԵԱՆ-ԴԱՇՏՈՅԵԱՆԻ

Աւանդվում են նաև շքեղ ձեռագործներ։ Կուրսը տևում է 1—4 տարի, նայած աշակերտուհիների հասակին։ Ընդունվում են պատուէրներ կանանց և երեխայոց զգեստների և սպիտակեղէնի։ Ընդունելութիւնը ամեն օր, առաւօտեան ժամը 10—2-ը և երեկ. 5—6-ը։ Հասցէն՝ Экзаршеская площадь, № 5. 814 10—8

Լոյս տեսաւ ԵՐՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ
„ԳՐԱԳԷՏ"

Հայերէն ուղղագրութեան ձեռնարկի առաջին գրքոյկը, որ բաղկացած է ձեռագիր յօդուածներից։ Կովկասի ուսում. շրջանի հոգաբարձուի կողմից թոյլատրված է որպէս ձեռնարկ։

Կազմեցին Մ. ԱԲԵՂԵԱՆ, Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ, Մ. ՄԱՏԷՆՃԵԱՆ.

ԱՌԱՋԻՆ ԳՐՔՈՅԿ, երրորդ տպագրութիւն	գինը 25 կ.
ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔՈՅԿ, » »	» 25 կ.
ԵՐՐՈՐԴ ԳՐՔՈՅԿ, ...	» 30 կ.

Դիմել Թիֆլիսի և գաւառական բոլոր գրախանութներին։ Պահեստը «Գիր» գրախանութում, Թիֆլիս։ Կազմողների հասցէն՝ Թիֆլիս, Ներսիսեան դպրոց։
(և. շ.) 832. 6—1

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԳԻՐՔ
(Ծխ. դպրոցների Դ. և մասամբ Գ. տարվայ դասընթացք)
ՔԱՐՏԷԶՆԵՐՈՎ
բազմաթիւ նկարներով և յաւելուածով։
ԳԻՆՆ Է 40 ԿՈՊԷԿ։
Կազմեց Ներսիսեան դպրոցի աշխարհագրութեան դասատու Ց. ԷԼԻԲԷԿԵԱՆ։ Դիմել՝ Թիֆլիս, «Գիր» և «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցներին, կամ հեղինակին՝ Ներսիսեան դպրոց։ 841. 3—1

Առևտրի եւ Արդիւնաբերութեան Մինիստր. տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող
Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ
ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ
Թիֆլիս, Միխայէլեան պր. 24/4. Տէլէֆօն № 976.
Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առևտրական կրթութիւն։
Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ։
Գործնական զբաղմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լօնդօնի Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում։ Նիւթերն առնվում են րէալ կեանքից։ Առարկաներն են. ա) պարտադիր. 1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրանս., ամերիկական, բանկային և գործարանական). 2) Առևտրական թւաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն. 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնադրութիւն). 5) Առևտրական թղթակցութիւն. 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա. 7) Վայելչագրութիւն (ամենաժամ ձեռքի ուղղումը), արագագրութիւն. բ.) ոչ-պարտադիր. 1) Օտար լեզուներ. 2) Սղագրութիւն. 3) Դակտիլօգրաֆիա (բլինդգտօն և այլ.) և 4) Առևտր. թղթակցութիւն օտար լեզուներով։ Զբաղմունքները կատարվում են և գատ-գատ։ Ունկնդիրների թւի շատութեան պատճառով բացվում է երկրորդ զուգընթաց բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար է ոտարաքաղաքացիների համար։ Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է։ Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ին։ Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—12-ը և երեկ. 4—7-ը։ Ծրագիրը և կանոններն ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում։ Կուրսերը ֆիրմաներին յանձնարարում են հաշւապահներ, օգնականներ և առևտր. այլ ծառայողներ՝ կուրսերի ընթացաւարտներից և իրանց ընդունակութեամբ աչքի ընկնողներից։ (Ընթացիկ տարում կուրսերն ունեցել են 334 ունկնդիր, որոնցից 67 հոգի իգական սեռից)։
Կուրսերի հիմնադիր՝ Տ. ՓԻԼՕՅԵԱՆ
(ա. օ.) 720. 0—23

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный